

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
Civiltiesisko zinātņu katedra

Bakalaura darbs

**Maksātnespējas procesa īpatnības jaunajā
Maksātnespējas likumā.**

Saņemts

_____ katedrā

2008. gada _____

_____
Sekretāra(-es) paraksts

Pilna laika klātienes nodaļas

6. semestra students

Atis Mertens

JurP 020080

Zinātniskais vadītājs

Mag. Iur. Gaidis Bērziņš

Rīga, 2008

SATURS

IEVADS	2
1. NODAĻA. Tiesiskās aizsardzības process „Maksātnespējas likumā”	
1.1. Tiesiskās aizsardzības procesa būtība un tā ieviešanas nepieciešamība.....	4
1.2. Tiesiskās aizsardzības procesa tiesiskais regulējums maksātnespējas procesā..	6
1.3. Pirmā tiesiskās aizsardzības procesa prakse pēc „Maksātnespējas likuma” spēkā stāšanās.....	14
2. NODAĻA. Fiziskās personas maksātnespējas regulējums „Maksātnespējas likumā”	
2.1. Fizisko personu maksātnespējas procesa būtība un tā ieviešanas nepieciešamība.....	17
2.2. Fiziskās personas maksātnespējas procesa tiesiskais regulējums „Maksātnespējas likumā”.....	21
3. NODAĻA. Jauninājumi Kreditora un parādnieka pārstāvja tiesību un pienākumu apjomā maksātnespējas procesā	
3.1. „Maksātnespējas likuma” īpatnības attiecībā uz parādnieka un kreditora pienākumiem un tiesībām maksātnespējas procesā.....	29
3.2. Juridiskās personas maksātnespējas pazīmes „Maksātnespējas likumā”	35
KOPSAVILKUMS	37
ANOTĀCIJA ANGLŪ VALODĀ	39
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS	40
IZZIŅA PAR DIPLOMDARBA AIZSTĀVĒŠANU	43

IEVADS

2008. gada 1. janvārī ir stājies spēkā „Maksātnespējas likums”¹. Kā galvenais jaunā likuma mērķis ir sabalansēt parādnieka un kreditora intereses un veicināt maksātnespējas atjaunošanu, ko problemātiski bija veikt pastāvot līdzšinējam maksātnespējas procesa tiesiskajam regulējumam. Ar „Maksātnespējas likuma” spēkā stāšanos savu tiesisko spēku zaudēja likums „Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju”². Jaunais „Maksātnespējas likums” ievieš vairākus jaunus tiesību institūtus, ko līdz šim Latvijas Republikas normatīvie tiesību akti nav ietvēruši un tie jau likumprojekta stadijā bija izraisījuši plašas diskusijas Latvijas tiesību un tautsaimniecības speciālistu aprindās, kas norāda uz izvēlētās darba tēmas „Maksātnespējas procesa īpatnības jaunajā „Maksātnespējas likumā” ” aktuālo raksturu gan no tiesību teorijas, gan prakses aspekta.

„Maksātnespējas likuma” juridiskās dabas īpatnības praksē var novērot jau ar pirmajiem pēc 2008. gada 1. janvāra ierosinātajiem maksātnespējas procesiem, savukārt maksātnespējas procesos, kas uzsākti pirms šī likuma spēkā stāšanās, ir jāvadās pēc likuma „Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju” normām. Ņemot vērā to, ka atsevišķi maksātnespējas procesi ievelkas vairāku gadu garumā, likums „Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju” vēl diezgan ievērojamu laiku tiks piemērots maksātnespējas procesos, kas, kā jau minēts, ierosināti pirms 2008. gada 1. janvāra, tātad šis likums faktiski darbosies paralēli jaunajam „Maksātnespējas likumam” .

Jauna maksātnespējas jautājumus regulējoša normatīvā tiesību akta izstrāde Latvijā bija viennozīmīgi nepieciešama un to atbalstīja vietējie tiesību eksperti, kā arī rosināja starptautiskās organizācijas. 2004. gadā Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka veica apjomīgu pētījumu par normatīvajiem aktiem un praksi maksātnespējas jomā Eiropas postpadomju un citās valstīs ar ekonomikas pārveidošanos un tempu straujo izaugsmi. Šajā pētījumā autori secina, ka Latvija attiecībā uz normatīvo tiesību aktu atbilstību starptautiskajiem standartiem un praksi maksātnespējas jomā, ir novērtējama ar zemu rādītāju. Tāpat pētījums konstatē, ka tobrīd pastāvošais tiesiskais regulējums maksātnespējas jautājumos Latvijā ir neefektīvs un maksātnespējas

---

¹ Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 22. novembris, nr. 188

² Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1996. 02. oktobris nr. 165 (650)

process lēns, salīdzinot ar citām Eiropas valstīm.¹ Tādēļ arī par „Maksātnespējas likuma” mērķiem ir izvirzīti un kā prioritātes tā tapšanas gaitā ir noteikti tādu tiesisko regulējumu iekļaušana, kuri novērsīs atšķirīgu tiesību normu interpretāciju un sekmēs maksātnespējas likumīgu un efektīvu norisi.

Darba mērķis ir analizēt un izvērtēt „Maksātnespējas likumā” ietvertos Latvijas Republikas tiesību sistēmai pavisam jaunus tiesību institūtus – fizisko personu maksātnespēju un tiesiskās aizsardzības procesu, kā arī juridisko personu maksātnespējas procesa noteikumu īpatnības. Darbā tiks vispārīgi veikts arī „Maksātnespējas likuma” normu izvērtējums, apskatot to atbilstību Eiropas Padomes 2000.gada 29.maija regulai Nr.1346/2000 par maksātnespējas procedūrām (turpmāk - regula Nr.1346/2000)². „Maksātnespējas likumā” ir iestrādātas vairākas normas, lai nodrošinātu regulas Nr.1346/2000 sekmīgu piemērošanu Latvijā.

Kā jau minēts, Latvijas normatīvajos tiesību aktos fizisko personu maksātnespēja un tiesiskās aizsardzības process, kurš saskaņā ar „Maksātnespējas likumu” piemērojams tikai komercsabiedrībām, ir jauni tiesību institūti un tādēļ to regulējuma analīze un izvērtēšana („Maksātnespējas likumā” noteiktā regulējuma ziņā) ir aktuāls tiesību problemātikas jautājums.

„Maksātnespējas likuma” jaunajam un specifiskajam regulējumam ir veltītas atsevišķas publikācijas juridiskajā literatūrā, kā arī atsevišķas atziņas ir atrodamas periodikā par ekonomikas jautājumiem, taču tēma kopumā nav atsevišķi plaši pētīta un izvērtēta.

---

¹ Insolvency law and practice in Europe's transition economies The European Restructuring and Insolvency Guide 2005/2006. <http://www.ebrd.com/country/sector/law/articles/mahesh.pdf>. (aplūkots 2008. gada 22.martā)

² Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000. *Oficiālais Vēstnesis L 160*, 2000. 30.jūnijss. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000R1346:LV:HTML> (aplūkots 2008. 24. martā)

1. NODAĻA

Tiesiskās aizsardzības process Maksātnespējas likumā.

1.1 Tiesiskās aizsardzības procesa būtība, tā ieviešanas nepieciešamība un pirmie procesi praksē.

Līdz ar „Maksātnespējas likuma” spēkā stāšanos Latvijas tiesību sistēmā ienāk pavisam jauns tiesību institūts - parādnieka tiesiskās aizsardzības process (turpmāk – Tiesiskās aizsardzības process). Tiesiskās aizsardzības process tiek piemērots vairākās valstīs (piemēram, Amerikas Savienotajās Valstīs, Austrijā, Beļģijā, Čehijā, Krievijā, Polijā).¹ Par to, kā Tiesiskās aizsardzības process iekļausies Latvijas tiesību sistēmā, prognozes ir izdarītas dažādas un „Maksātnespējas likuma” likumprojekta stadijā, kā arī tā izskatīšanas laikā Saeimā ir izteikti atšķirīgi viedokļi par Tiesiskās aizsardzības procesa nepieciešamību, lietderīgumu, samērīgumu un tā ieviešanas juridiskajām sekām. „Maksātnespējas likuma” likumprojekta stadijā tika izvirzīts Tiesiskās aizsardzības procesa pamatojums un mērķis, nosakot, ka Tiesiskās aizsardzības procesam būtu jāsamēro finansiālās grūtībās nonākuša komersanta un kreditoru intereses, bet pats tiesiskās aizsardzības process definēts kā *tiesiska rakstura pasākumu kopums parādnieka interešu aizsardzībai ierobežotas maksātnespējas gadījumā ar mērķi atjaunot parādnieka maksātnespēju pilnā apjomā*.² „Maksātnespējas likumā” šī definīcija tikusi pilnveidota un tā 4. panta pirmajā daļā noteikts, ka *tiesiskās aizsardzības process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums komercsabiedrības interešu aizsardzībai ierobežotas maksātnespējas gadījumā, lai atjaunotu tās maksātnespēju pilnā apjomā*.³ Tādejādi redzams, ka par Tiesiskās aizsardzības procesa subjektu likumdevējs ir paredzējis tikai komercsabiedrības.

Līdzšinējā praksē raksturīga iezīme bija tendence izmantot likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" regulējumu parādu atgūšanai no parādniekiem nosūtot rakstisku brīdinājumu par pieteikumu par maksātnespējas

¹ Likumprojekta „Maksātnespējas likums” anotācija

² Turpat.

³ Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 22. novembris, nr. 188

atzīšanu iesniegšanu tiesā vai šāda pieteikuma iesniegšana tiesā, tajos gadījumos, kad parādnieks atradās īslaicīgā faktiskās maksātnespējas stāvoklī vai starp pusēm bija neskaidrības par parādu, taču ne tik būtiskas, lai tiesa to uzskatītu par strīdu un nevarētu lemt par maksātnespējas atzīšanu.¹ Maksātnespēja tika izmantota kā primārais līdzeklis parāda piedziņai, neizmantojot citus normatīvajos tiesību aktos paredzētos parāda piedziņas līdzekļus. Tiesiskās aizsardzības process palīdzētu parādniekam – komercsabiedrībai, iestājoties īslaicīgam maksātnespējas stāvoklim, atjaunot savu maksātspēju, neciešot no aktīvām kreditoru darbībām parādu atgūšanai. Līdz šim bieži uzņēmējdarbībā novērotas situācijas, kad *uzņēmumam ir kādas problēmas, sarosās visi kreditori, kas lavīnveidā grūž uz maksātnespēju.*²

Būtībā debitora maksātspējas atjaunošana ir arī kreditoru interesēs, jo bankrota procedūrā kreditoriem ir jāsadala savā starpā tie līdzekļi, kuri ir parādnieka rīcībā maksātnespējas pasludināšanas brīdī, tie, protams, nepietiek visu kreditoru prasījumu apmierināšanai, kas arī bijis pamats maksātnespējas atzīšanai. Pastāv iespēja, ka var atklāties kādi parādnieka prasījumi pret saviem debitoriem, ir parādnieka manta, kuru administrators var nodot nomā u.t.t. Taču pamatā tomēr kreditoru prasījumu apmierināšanai izmantojamie līdzekļi bankrota procedūrā nevairojas, bet tikai līdz ar procesa izdevumiem samazinās. Likuma „Par uzņēmumu un uzņēmējdarbību maksātnespēju” regulējums nedeva arī īpašas iespējas administratoram uz darbībām, kuras sekmētu parādnieka līdzekļu pavairošanu, taču arī „Maksātnespējas likums”, lai arī ir pilnveidots un uzlabots, tomēr administratoram un parādniekam, kurš pasludināts par maksātnespējīgu, ceļu uz sanāciju vai izlīgumu nepadara vieglu. Savukārt, ja parādniekam ir likumā paredzētas tiesības izstrādāt likumam atbilstošu, pamatotu Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu un ja to atbilstoši pilda, labākajā gadījumā kreditori var atgūt savus prasījumus ne tikai pamata parāda apmērā, bet arī daļēji nokavējuma procentus un parādnieks var turpināt savu darbību. Tiesiskās aizsardzības process ir aizsargmehānisms komersantam, kas nonācis finansiālās grūtībās, un tā mērķis - radīt godīgiem komersantiem tādus apstākļus, kas tiem ļautu atjaunot savu maksātspēju.³

¹ Ilze Sedliņa. Maksātnespēju izmanto parādu piedziņai. Latvijas Vēstnesis, 2004. 3.marts nr. 34

² Irēna Zandere. Sargās, lai spētu atgūties. <http://www.db.lv/Default2.aspx?ArticleID=df081736-04ec-470a-b2b5-d6f1b5e727e6> (aplūkots 2008. 18. martā)

³Gita Kronberga. Maksātnespēja nebūs bankrots. Latvijas Vēstnesis, 2006. 4.augusts, nr. 148

1.2. Tiesiskās aizsardzības procesa tiesiskais regulējums maksātnespējas procesā.

Līdz ar to, ka maksātnespējas procesā un Tiesiskās aizsardzības procesā iesaistīta valsts tiesa, tiesību normas, kuras regulē tiesas procesuālās darbības, ir iekļautas „Civilprocesa likumā”¹, bet materiālās normas, pēc kurām vadoties tiesas pieņems nolēmumus maksātnespējas un parādnieka tiesiskās aizsardzības procesos, iekļautas „Maksātnespējas likumā”. Šādā veidā tiek izslēgta tiesību normu dublēšanās, kā arī tiesību normu paralelitāte. Tiesiskās aizsardzības procesa materiālās normas ir ietvertas „Maksātnespējas likuma” B sadaļā.

Pirmā prakse jaunā tiesību institūta iedzīvināšanā ir neviennozīmīga, 2008. gada pirmajos mēnešos četras komercsabiedrības vērsušās tiesā ar pieteikumiem ierosināt Tiesiskās aizsardzības procesu, taču ir pazīmes, kuras liecina, ka komercsabiedrības vēl līdz galam nav uztvērušas Tiesiskās aizsardzības procesa konsekvences un izpratušas tā normatīvo regulējumu. Taču, protams, līdz ar tiesu prakses veidošanos un jaunām tiesību speciālistu publikācijām par „Maksātnespējas likuma” jautājumiem noteikti šī izpratne tiks vairota.

„Maksātnespējas likums” nosaka, ka Tiesiskās aizsardzības procesa subjekts var būt komercsabiedrība un likumā noteiktie speciālie subjekti. Ievērojot Padomes regulas Nr.1346/2000 ievada daļas devītā punkta prasības,² arī „Maksātnespējas likuma” regulējumā Tiesiskās aizsardzības process neattiecas uz vairākiem finanšu un kapitāla tirgus dalībniekiem - apdrošinātājiem, apdrošināšanas brokeru sabiedrībām, biržu, brokeru sabiedrībām, depozitārijiem, ieguldījumu sabiedrībām, krājaizdevu sabiedrībām, kredītiestādēm un privāto pensiju fondiem.³

Tiesiskās aizsardzības procesu nevar izmantot nedisciplinēti komersanti, jo „Maksātnespējas likums” kā Tiesiskās aizsardzības procesa lietas ierosināšanas priekšnosacījumu izvirza ne tikai faktisko stāvokli, kurā komercsabiedrības aktīvu vērtība pārsniedz tās kreditoru saistības, kurām iestājies izpildes termiņš, bet arī nosacījumu, ka komercsabiedrība ne mazāk kā trīs gadus ir reģistrēta Uzņēmumu reģistra attiecīgajā reģistrā un ir iesniegti normatīvajos aktos paredzētie gada pārskati

¹ Civilprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.01. novembris, nr. 188

² Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000. *Oficiālais Vēstnesis L 160*, 2000. 30.jūnijss. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000R1346:LV:HTML> (aplūkots 2008. 24. martā)

³ Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 22. novembris, nr. 188

par pēdējiem trim pārskata gadiem. Būtiskākie šķēršļi „Maksātnespējas likumā” Tiesiskās aizsardzības procesa ierosināšanai loģiski ir, piemēram, pret komercsabiedrību iesniegts maksātnespējas procesa pieteikums vai situācija, kad komercsabiedrība pati ir iesniegusi maksātnespējas procesa pieteikumu, ir uzsākta komercsabiedrības likvidācija un citas situācijas. „Maksātnespējas likums” arī liedz Tiesiskās aizsardzības procesu izmantot kā regulāru iespēju risināt komercsabiedrības finanšu grūtības, jo Tiesiskās aizsardzības process nevar tikt ierosināts arī gadījumā, ja komercsabiedrībai pēdējo piecu gadu laikā ir īstenots un izbeigts Tiesiskās aizsardzības process. Šī norma „Maksātnespējas likumā” uzsver un pastiprina Tiesiskās aizsardzības procesa mērķi kļūt pat tiesisku ceļu kā atveseļot, kā arī pasargāt no bankrota komercsabiedrību, taču neveidot to par regulāru praksi, bet izmantot īpašos apstākļos. Iespējams, likumā iederētos papildinājums, kas liegtu izmantot Tiesiskās aizsardzības procesu arī ja faktiskās maksātnespējas stāvoklis izcēlies ļaunprātīgas komercsabiedrības amatpersonu rīcības rezultātā vai tādas, kura ir pretēja labai ticībai,¹ līdzīgi kā ierobežojums, kas attiecas uz fizisko personu maksātnespējas procesa piemērošanu. Tas atbilstu Tiesiskās aizsardzības procesa būtībai radīt aizsargmehānismu komersantam, kas nonācis finansiālās grūtībās ar mērķi veidot godīgiem komersantiem tādus apstākļus, kas tiem ļautu atjaunot savu maksātspēju.²

Gadījumā, ja komercsabiedrība ir finanšu un kapitāla tirgus dalībnieks, kura darbības uzraudzību saskaņā ar normatīvo aktu prasībām veic Finanšu un kapitāla tirgus komisija, tad komercsabiedrība pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā obligāti informē šo komisiju par Tiesiskās aizsardzības procesa pieteikuma iesniegšanu tiesā.

Tiesiskās aizsardzības procesā ir piemērojamas šādas metodes:

§ *maksājumu saistību izpildes atlikšana, tai skaitā tādu saistību izpildes atlikšana, kuru izpildes termiņš iestājas tiesiskās aizsardzības procesa laikā, un turpmāko katra mēneša maksājumu veikšana saskaņā ar grafiku, proporcionāli apmierinot visus kreditoru prasījumus, kuru izpildes termiņš iestāties pirms tiesas lēmuma par tiesiskās aizsardzības procesa lietas ierosināšanu vai kuru izpildes termiņš iestāties tiesiskās aizsardzības procesa laikā;*

---

¹ Paul Varul, *Insolvency & Restructuring – Estonia. Supreme Court Explains Recovery Provisions in Bankruptcy Act* <http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Detail.aspx?g=44ccc5b6-5dcc-4a0d-bbb3-c8d453dc3808&l=6HH6TPL> (aplūkots 2008. 31. martā)

² Gita Kronberga. *Maksātnespēja nebūs bankrots*. Latvijas Vēstnesis, 2006. 4.augusts, nr. 148

- § *ieskaits ar nosacījumu, ka komercsabiedrības prasījuma tiesības pret kreditoru ir radušās ne agrāk kā trīs mēnešus pirms tiesas lēmuma par tiesiskās aizsardzības procesa lietas ierosināšanu;*
- § *pamatparāda, līgumsoda vai procentu dzēšana vai samazināšana;*
- § *kustamās mantas vai nekustamā īpašuma atsavināšana vai apgrūtināšana ar lietu tiesībām, lai panāktu kreditoru prasījumu izpildes termiņa pagarināšanu vai kreditoru prasījumu apmierināšanu;*
- § *komercsabiedrības pamatkapitāla palielināšana.¹*

Kreditora pamatparāda vai procentu samazināšana vai dzēšana ir iespējama, ja tam piekrīt attiecīgais kreditors. Savukārt, nodokļu prasījumiem nodokļu pamatparāda summas, nokavējuma naudas, soda naudas, kā arī kārtējo nodokļu maksājumu samazinājums, nodokļa samaksas termiņa pagarināšana vai nodokļa parāda dzēšana ir iespējama, ja tam piekrīt attiecīgā nodokļa administrācija, kurai ir kreditora statuss. Tiesiskās aizsardzības procesā var piemērot vienu vai vairākas metodes.

Tiesiskās aizsardzības procesa pieteikumu tiesā iesniedz komercsabiedrība. Tiesiskās aizsardzības procesa pieteikumā norāda:

- § *tās tiesas nosaukumu, kurā iesniegts pieteikums;*
- § *komercsabiedrības firmu, reģistrācijas numuru un atrašanās vietu (juridisko adresi);*
- § *visus komercsabiedrības norēķinu kontus kredītiestādēs;*
- § *pieteikuma priekšmetu un pamatojumu;*
- § *apstākļus, kuru dēļ komercsabiedrība nav spējīga izpildīt saistības;*
- § *visu to neizpildīto saistību kopējo summu, kurām iestājies izpildes termiņš;*
- § *visu to saistību kopējo summu, kuru izpildes termiņš iestāsies tiesiskās aizsardzības*
- § *procesa laikā;*
- § *visu komercsabiedrības aktīvu kopējo summu;*
- § *maksātspējas atjaunošanai nepieciešamo termiņu.²*

Tiesas lēmumam par tiesiskās aizsardzības procesa lietas ierosināšanu sekas ir spriedumu izpildes lietvedības apturēšana lietās par piespiesto, bet no komercsabiedrības nepiedzīto summu piedziņu un lietās par saistību piespiedu

¹ Maksātspējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 22. novembris, nr. 188

² Turpat.

izpildīšanu, aizliegums nodrošinātajam kreditoram prasīt ieķīlātās komercsabiedrības mantas pārdošanu, aizliegums nenodrošinātajam kreditoram iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu, aizliegums veikt komercsabiedrības likvidāciju. Tiesiskās aizsardzības procesa lietas ierosināšana ir pamats tiesvedības apturēšanai lietās pret komercsabiedrību, ja tiesvedība uzsākta par to saistību izpildi, kuras komercsabiedrība pilnībā iekļāvusi Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā.

Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna izstrādi nodrošina komercsabiedrība. Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā norāda:

- § *visas komercsabiedrības saistības;*
- § *tās komercsabiedrības saistības, kuru atmaksas vai izpildes termiņš iestājies pirms tiesiskās aizsardzības procesa uzsākšanas vai iestāsies tiesiskās aizsardzības procesa laikā;*
- § *to komercsabiedrības saistību izpildes grafiku attiecībā uz katru kreditoru, kuru atmaksas vai izpildes termiņš iestājies pirms tiesiskās aizsardzības procesa uzsākšanas vai iestāsies tiesiskās aizsardzības procesa laikā;*
- § *tiesiskās aizsardzības procesa izmaksas (tai skaitā mantas uzturēšanai un saglabāšanai nepieciešamos izdevumus un to segšanas kārtību, kā arī kārtējo nodevu un nodokļu maksājumus un to segšanas kārtību saskaņā ar normatīvo aktu prasībām);*
- § *tiesiskās aizsardzības procesā piemērojamās metodes;*
- § *komercsabiedrības pamatdarbības veidus, ja pamatdarbība ir saistīta ar aizdevumu vai kredītu izsniegšanu;*
- § *tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanas termiņu;*
- § *to darījumu veidus, kurus komercsabiedrība drīkst veikt, nesaskaņojot ar administratoru, un šo darījumu apmērus.¹*

Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā ir aizliegts paredzēt komercsabiedrības ieķīlātās mantas vai tās daļas atsavināšanu, ja nav saņemta attiecīgā nodrošinātā kreditora rakstveida piekrišana. Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā ir aizliegts paredzēt nodokļa pamatparāda, nokavējuma naudas un soda naudas samazinājumu vai dzēšanu, ja nav saņemta attiecīgās nodokļu administrācijas rakstveida piekrišana.

---

¹ Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 22. novembris, nr. 188

Komercesabiedrība nosūta visiem nenodrošinātajiem kreditoriem Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu, uzaicinot viņus dot piekrišanu Tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanai un norādot Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna saskaņošanas termiņu. Ja uzaicinātais kreditors norādītajā Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna saskaņošanas termiņā nav sniedzis rakstveida atbildi, uzskatāms, ka attiecīgais kreditors nav devis piekrišanu šāda procesa īstenošanai. Tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanai ir jāsaņem piekrišana no tiem nenodrošinātajiem kreditoriem, kuru prasījumi kopumā veido divas trešdaļas no visu to prasījumu summas, kuriem izpildes termiņš ir iestājies pirms tiesas lēmuma par tiesiskās aizsardzības procesa ierosināšanu, un kuru prasījumu izpildes termiņš iestāties tiesiskās aizsardzības procesa laikā. Ja kreditora prasījuma izpildes termiņš iestājas pēc „Maksātnespējas likumā” noteiktā maksimālā Tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanas termiņa, komercesabiedrībai nav nepieciešama attiecīgā kreditora piekrišana Tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanai. Komercesabiedrības dalībnieks nav tiesīgs īstenot kreditora tiesības attiecībā uz Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna saskaņošanu. Pēc Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna saskaņošanas komercesabiedrība nākamajā dienā to nosūta administratoram un nodrošinātajiem kreditoriem atzinuma sniegšanai par plāna īstenošanas iespējamību. Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu komercesabiedrība nosūta apstiprināšanai tiesā. Administrators un nodrošinātais kreditors atzinumu par tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu iesniedz tiesā ne vēlāk kā piecu dienu laikā pirms attiecīgās tiesas sēdes. Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāns tiek saskaņots, kreditoriem uz tā izdarot saskaņojuma atzīmi.

Attiecībā uz komercesabiedrību tiek īstenots Tiesiskās aizsardzības process, ja ir saskaņots atbilstoši „Maksātnespējas likuma” prasībām Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāns, tiesa, izvērtējot komercesabiedrības, administratora un nodrošinātā kreditora viedokli par Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna īstenošanas iespējamību, ir apstiprinājusi Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu un pasludinājusi spriedumu par komercesabiedrības Tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanu. Gadījumā, ja nodrošinātais kreditors var pierādīt, ka Tiesiskās aizsardzības procesa laikā nodrošinājuma vērtība var tikt samazināta un pastāv risks neatgūt prasījumu pilnā apmērā, viņš var lūgt tiesu, pasludinot spriedumu par

Tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanu, vienlaikus noteikt papildu nodrošinājumu neatgūtā prasījuma vai nodrošinājuma vērtības samazinājuma kompensēšanai.

Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāns ir obligāts un tas ir saistošs arī kreditoriem, kuri nav devuši piekrišanu. Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāns ir spēkā no brīža, kad to apstiprinājusi tiesa. Tiesas spriedums par Tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanu ir pamats līgumsoda apturējumam un to procentu pieauguma apturējumam, kuri pārsniedz likumiskos procentus, izņemot gadījumus, kad Latvijas Bankas noteiktā refinansēšanas likme pārsniedz likumisko procentu apmēru, jo tad piemērojama Latvijas Bankas noteiktā refinansēšanas likme.

Komersabiedrība var iesniegt tiesā pamatotu pieteikumu par Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna grozīšanu. Taču tādā gadījumā pieteikumam jāpievieno ar kreditoriem saskaņoti plāna grozījumi un administratora atzinumu, ka Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna grozījumi sekmēs komersabiedrības maksātspējas drīzāku atjaunošanu.

Tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanas termiņš nosakāms ne ilgāks par gadu no dienas, kad stājies spēkā tiesas spriedums par Tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanu. Tiesiskās aizsardzības procesa laikā komersabiedrībai ir aizliegts:

- § *slēgt jebkādus darījumus vai veikt darbības, kas var pasliktināt komersabiedrības*
- § *finansīālo stāvokli vai kaitēt kreditoru kopuma interesēm;*
- § *izsniegt aizdevumus vai kredītus, izņemot gadījumus, kad aizdevumu vai kredītu*
- § *izsniegšana ir komersabiedrības pamatdarbība un tas ierakstīts tiesiskās aizsardzības*
- § *procesa pasākumu plānā;*
- § *dot galvojumus, dāvināt vai ziedot;*
- § *atsavināt vai apgrūtināt ar lietu tiesībām nekustamo īpašumu, izņemot gadījumus,*
- § *kad tas paredzēts tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā;*
- § *sadalīt un izmaksāt dividendēs peļņu;*
- § *pildīt maksājumu saistības, kas nav ietvertas tiesiskās aizsardzības procesa*
- § *pasākumu plānā.¹*

---

¹ Maksātspējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 22. novembris, nr. 188

Lai nodrošinātu Tiesiskās aizsardzības procesa likumīgu un efektīvu norisi, administrators veic komercsabiedrības darbības uzraudzību atbilstoši Tiesiskās aizsardzības procesa mērķim, tā pasākumu plānam un normatīvo tiesību aktu prasībām. *Ieceltais administrators nevis pārņem uzņēmuma valdes funkcijas, bet tikai uzrauga, vai tā strādā pienācīgi. Pienācīgi tiesiskās aizsardzības procesa gadījumā nozīmē vienu: precīzi jāievēro plāns, kādā paredzēts atdot parādus.*¹

Komersabiedrība, rakstveidā saskaņojot ar administratoru un neizdarot grozījumus Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā, var veikt to maksājumu izpildi, dažādu rēķinu apmaksu, kuri nav ietverti Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā un kuri šī procesa īstenošanas laikā kopā nepārsniedz divus procentus no kopējās kreditoru prasījumu summas Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna apstiprināšanas brīdī. Komersabiedrībai Tiesiskās aizsardzības procesā ir pienākums ne retāk kā reizi mēnesī rakstveidā ziņot administratoram par Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna izpildi un nekavējoties ziņot administratoram par jebkādiem apstākļiem, kuru dēļ komersabiedrība nespēs pildīt Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu. Būtisks komersabiedrības pienākums Tiesiskās aizsardzības procesā ir pienākums visu peļņu novirzīt Tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanai.

Noteiktos gadījumos tiesa izbeidz Tiesiskās aizsardzības procesu pēc savas iniciatīvas vai pamatojoties uz administratora vai komersabiedrības pieteikumu. Tiesai obligāti Tiesiskās aizsardzības process ir jāizbeidz, ja komersabiedrība ir iesniegusi maksātnespējas procesa pieteikumu un gadījumā, ja Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā un termiņā nav atbalstījušas divas trešdaļas kreditoru. Tāpat Tiesiskās aizsardzības process ir izbeidzams, ja pret komersabiedrību Latvijā tiek uzsākta Padomes regulas Nr.1346/2000 3.panta 2.punktā noteiktā maksātnespējas procedūra.

Administratoram ir pienākums iesniegt tiesā pieteikumu par Tiesiskās aizsardzības procesa izbeigšanu, ja, īstenojot Tiesiskās aizsardzības procesu, komersabiedrība nav veikusi „Maksātnespējas likumā” noteiktās darbības vai ir sniegusi nepatiesas ziņas, komersabiedrība nepilda Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu vai arī tā pārkāpj „Maksātnespējas likumā” noteiktos rīcības ierobežojumus. Komersabiedrība iesniedz tiesā pieteikumu par Tiesiskās

---

¹ Irēna Zandere. Sargās, lai spētu atgūties. <http://www.db.lv/Default2.aspx?ArticleID=df081736-04ec-470a-b2b5-d6f1b5e727e6> (aplūkots 2008. 18. martā)

aizsardzības procesa izbeigšanu, ja tā ir izpildījusi Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu.

Tiesiskās aizsardzības procesa izbeigšana pēc Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna izpildes ir pamats šajā procesā noteikto komercsabiedrības rīcības ierobežojumu atcelšanai un šajā procesā piemērotās metodes izmantošanas izbeigšanai.

„Maksātnespējas likumā” ietverts nedaudz atšķirīgs regulējums Tiesiskās aizsardzības procesam attiecībā uz lauksaimniecības produktu ražotājiem. Par lauksaimniecības produktu ražotāju „Maksātnespējas likumā” uzskata tādu fizisko vai juridisko personu, no kuras gada ienākumiem vairāk nekā 50 procentus Tiesiskās aizsardzības procesa pieteikuma iesniegšanas dienā veido ieņēmumi no lauksaimniecības produktu ražošanas un pārstrādes. Ja lauksaimniecības produktu ražotājam tiek īstenots Tiesiskās aizsardzības process, ar tiesas nolēmumu šā procesa īstenošanas termiņu var pagarināt par sešiem mēnešiem ilgāku, nekā noteikts „Maksātnespējas likuma” 42.pantā, lai pēc attiecīgā lauksaimniecības darbu perioda beigām lauksaimniecības produktu ražotājs varētu realizēt saražoto vai pārstrādāto lauksaimniecības produkciju un gūt ienākumus no šīs produkcijas. Savukārt, ja Tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanas laikā lauksaimniecības produktu ražotāja finansiālais stāvoklis pasliktinās dabas katastrofas vai citu lauksaimniecības produktu ražošanu un pārstrādi ietekmējošu ārkārtas apstākļu dēļ, Tiesiskās aizsardzības procesu var pagarināt vēl par gadu ar nosacījumu, ka „Maksātnespējas likuma” 41.pantā paredzētajā kārtībā tiek attiecīgi grozīts Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāns.

1.3. Pirmā tiesiskās aizsardzības procesa prakse pēc „Maksātnespējas likuma” spēkā stāšanās.

2008. gada pirmajā ceturksnī par Tiesiskās aizsardzības procesa izmantošanu bija izšķīrušies trīs komersanti. Saskaņā ar maksātnespējas reģistra datiem Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesā 2008. gada 4. martā iesniegts pieteikums par Tiesiskās aizsardzības procesa ierosināšanu pēc akciju sabiedrības „LIBANONS” lūguma.¹ Savukārt, 2008. gada 13. martā Jelgavas tiesa pieņēmusi pieteikumu par Tiesiskās aizsardzības procesa ierosināšanu, ko iesniegusi Sabiedrības ar ierobežotu atbildību „JLM Grupa”.² Tā kā šie ir pirmie Tiesiskās aizsardzības procesi praksē pēc „Maksātnespējas likuma” spēkā stāšanās un turklāt iesaistītie komersanti ir ar ievērojamu līdzšinējās darbības laiku un atpazīstamību Latvijas komercdarbības vidē, informācija par Tiesiskās aizsardzības procesa ierosināšanu ieguva rezonansi ne tikai konkrēto komersantu sadarbības partneru un it sevišķi kreditoru lokā, bet arī komercdarbības vidē kopumā un medijos.

Akciju sabiedrība "LIBANONS" izlēmusi vērsties tiesā ar pieteikumu ierosināt Tiesiskās aizsardzības procesu, jo *līdz šim ir zināms ļoti maz gadījumu, kad maksātnespēja, ieceļot administratoru, tiktu atjaunota un uzņēmums izmantojis jauno iespēju prasīt tiesisko aizsardzību, lai to neatzītu par maksātnespējīgu*, tā medijos lēmumu skaidroja akciju sabiedrības valdes priekšsēdētājs.³

„Maksātnespējas likuma” prasību izpilde, lai veiktu likumam atbilstošu Tiesiskās aizsardzības procesa pasākuma plānu saskaņošanu ar komersanta nenodrošinātajiem kreditoriem nav vienkāršs un laika ziņā īss process. Akciju sabiedrība „LIBANONS” pieteikumu par Tiesiskās aizsardzības procesa ierosināšanu iesniedza tiesā 2008. gada 4. martā, taču dažādu pieteicēja neprecizitāšu un Tiesiskās aizsardzības procesa pasākuma plāna saskaņošanas nepilnību dēļ tikai 2008. gada 21. aprīlī tiesa tiesas sēdē lēma jautājumu par Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna apstiprināšanu. Tiesa izbeidza uzsākto Tiesiskās aizsardzības procesa ierosināšanas procedūru, jo pieteicējs tā arī nebija saskaņojis pēc tiesas ieskata

¹ Tiesu informācijas sistēma. <http://court.jm.gov.lv/statresult/html/index.html>. (apskatīts 2008.16 martā)

² Turpat.

³ Neizstrādātās procedūras dēļ “Libanons” atsakās no tiesiskās aizsardzības. http://jauna.diena.lv/lat/business/biznesazinas/neizstraadaataas_proceduuras_deelj_libanons_atsakaas_no_tiesiskaas_aizsardziibas (aplūkots 2008. 25. aprīlī)

„Maksātnespējas likumam” atbilstošu Tiesiskās aizsardzības procesa plānu un arī pats pieteicējs nevēlējās procesu turpināt.

Tiesas ieceltā administratore kā iemeslu Tiesiskās aizsardzības procesam minēja pieteicēja AS „LIBANONS” neprecīzi interpretēto, pārprasto „Maksātnespējas likuma” 37. pantu, kurš nosaka Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna izstrādi un plāna saturu. Pieteicējs bija Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu uztvēris vairāk kā vienkāršu vienošanās panākšanu par maksājumu termiņu atlikšanu ar savu nenodrošināto kreditoru kopumu, nevis kā pēc likuma jēgas izriet – komplicētu pasākumu plānu kreditoru prasījumu apmierināšanai un turpmākajai komercsabiedrības darbībai Tiesiskās aizsardzības procesā. Tiesību speciālisti vienkāršoti raksturojot Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu skaidro, ka *Tiesiskās aizsardzības procesā komersants nepārtrauc komercdarbību, bet viņš turpina darbu atbilstoši paša sastādītam, ļoti detalizētam sava veida biznesa plānam, ko apstiprinājusi tiesa.*¹ Turklāt pieteicējs atskārtis arī citus apstākļus, kuri Tiesiskās aizsardzības procesu tomēr padara par vieglu risinājumu komercsabiedrībām savu finansiālo problēmu risināšanā, tas vēlreiz pierāda to, ka Tiesiskās aizsardzības procesa mērķis nav radīt mehānismu, kā debitoriem atsvabināties no kreditoriem un savam saistībām, bet gan līdzeklis nopietnā un citiem tiesiskiem līdzekļiem nepārvaramā situācijā, kura apdraud komercsabiedrības turpmāku darbību.

Aprakstītā AS „LIBANONS” lieta var kalpot par labu piemēru citām komercsabiedrībām, kuras vēlēšies uzsākt Tiesiskās aizsardzības procesu, lai tās detalizētāk iepazītos ar „Maksātnespējas likuma” prasībām un, iespējams, arī lūgtu speciālistu palīdzību procesa iniciēšanā un pārstāvībā tiesā. Var secināt, ka likumdevējs Maksātnespējas likumā ietvēris normu, kuru izprast bez pastāvošas tiesu prakses un normas piemērošanas komercsabiedrībā ir pagrūti, jo, visticamāk, lēmums izmantot Tiesiskās aizsardzības procesu nav bijis spontāns, ko arī apliecina komercsabiedrības pārstāvju izteikumi masu medijos. AS „LIBANONS” gadījumā komercsabiedrība centusies situāciju izvērtēt rūpīgi, taču neskatoties uz to atsevišķas likuma normas izrādījušās bez pastāvošas līdzšinējas likuma piemērošanas un tiesu prakses pārprotamas vai uztveramas nepilnīgi.

Būtiskākie negatīvie praktiskie aspekti, ar kuriem jāsaskaras komercsabiedrībai Tiesiskās aizsardzības procesā pēc pirmā izbeigtā Tiesiskās

---

¹ Irēna Zandere. Sargās, lai spētu atgūties. <http://www.db.lv/Default2.aspx?ArticleID=df081736-04ec-470a-b2b5-d6f1b5e727e6> (aplūkots 2008. 18. martā)

aizsardzības procesa ir vairāki. *Maksātspējas atjaunošanas plāns ir jāaskaņo ar kreditoriem. Uzņēmuma izpratnē tas nozīmē, ka kreditoram ir jāsaņem vispārīga informācija par plānu, savukārt par tām sadaļām, kas skar naudas kustību — tikai ar šo kreditoru saistītā informācija. Tā plāns arī izstrādāts, taču izrādījies, ka tiesa, kas visa procesa laikā uzrauga notiekošo, šo procedūru iedomājas citādāk — tā prasījusi, lai visi kreditori saņem pilnu dokumentu paketi. No vienas puses, tas nozīmē ievērojamu darbu ar papīriem. No otras puses, tas liek uzņēmumam atklāt savus piegādātājus, klientus un pārējo komercinformāciju.*¹ AS „LIBANONS” lieta arī apstiprinājusi, ka komercsabiedrībai ir jārēķinās ar zināmu diezgan ievērojamu darba resursu izmantošanu Tiesiskās aizsardzības procesā, lai veiktu jau minēto kreditoru informēšanas un saskaņošanas procesu, bet arī, lai atbilstoši „Maksātspējas likuma” prasībām sagatavotu un iesniegtu tiesā apstiprināšanai Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna grozījumus. Ir skaidrs, ka faktiskās maksātspējas stāvoklī esošai komercsabiedrībai var būt ierobežoti darba resursi un finanšu līdzekļi ārpakalpojumu saņemšanai, lai nodrošinātu Tiesiskās aizsardzības procesa plāna izstrādi un sekmīgu saskaņošanu ar visiem kreditoriem. Turklāt pats Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna grozījumu apstiprināšanas process tiesā var radīt komercsabiedrībai zināmas bažas, jo tiesa grozījumus var neatzīt par tādiem, kas nekaitētu kreditoriem, taču neiesniedzot tiesā pieteikumu grozījumu izdarīšanai plānā komercsabiedrība riskē, ka Tiesiskās aizsardzības process var tikt izbeigts, piemēram, pēc administratora pieteikuma tiesā, sakarā ar to, ka komercsabiedrība nepilda vai pārkāpj iepriekš apstiprināto pasākumu plānu.

---

¹ Neizstrādātās procedūras dēļ “Libanons” atsakās no tiesiskās aizsardzības. http://jauna.diena.lv/lat/business/biznesazinas/neizstraadaataas_proceduuras_deelj_libanons_atsakaas_no_tiesiskaas_aizsardziibas (aplūkots 2008. 25. aprīlī)

2. NODAĻA

Fiziskās personas maksātnespējas regulējums „Maksātnespējas likumā”.

2.1 Fizisko personu maksātnespējas procesa būtība un tā ieviešanas nepieciešamība.

Fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir, *ievērojot kreditoru intereses, sniegt fiziskajai personai iespēju atjaunot maksātspēju vai tikt atbrīvotai no parāda saistībām*.¹ Fizisko personu maksātnespējas tiesiskais regulējums patreizējā brīdī var kļūt sevišķi aktuāls un noderīgs, jo Latvijas valstī ekonomikā novērojamas pārmaiņas attiecībā uz nekustamo īpašumu tirgu un ekonomiku kopumā, kuras būtiski ietekmē lielas Latvijas iedzīvotāju daļas maksātspēju. Redzam ir tendence, ka daudzas personas pārvērtējušas savus ienākumus nokļūst situācijā, kad nespēj laikus vai pienācīgā apjomā veikt tām izsniegto kredītu atmaksāšanu. Vairākas fiziskas personas, kas nodarbojās ar nekustamo īpašumu projektu attīstīšanu, kā arī nekustamo īpašumu pirkšanu un pārdošanu, ir personīgi uzņēmušās kredītsaistības, nolūkā segt izmaksas, kas saistītas ar to saimniecisko darbību. *Latvijas valstī pieaugošās inflācijas novēršanas līdzekļu piemērošana ir radījusi situāciju, ka vairumam fizisko personu, kas nodarbojas ar nekustamo īpašumu attīstīšanu, pirkšanu un pārdošanu, var rasties vai jau ir radušās grūtības ar savu kredītsaistību izpildi*.²

Šo situāciju veicinājusi arī līzinga kompāniju un kredītiestāžu mārketinga politika, apzināti vai neapzināti, bet „audzinot” bezrūpīgu un neapdomīgu patērētāju, kā arī pārliedzīgais optimisms par ekonomikas attīstības tempiem. Juridiskajā literatūrā tiek pausts uzskats, ka *fiziskas personas maksātnespējas procesa iekļaušana Latvijas tiesību sistēmā radīs stabilitāti finanšu tirgū, jo kredītiestādēm un citiem kreditoriem pirms kredīta izsniegšanas fiziskajai personai būs daudz uzmanīgāk un vērtīgāk*

---

¹ Daiga Saleniece. Fiziskās personas maksātnespējas process. „Dienas Biznesa” pielikums „Saldo”, 2006. aprīlis

² Armands Rasa. Fizisko personu maksātnespēja – līdzeklis finansiālās grūtībās nonākušiem nekustamo īpašumu attīstītājiem. http://www.z-l.lv/index.php/publication/show/pub_id/3/id/11 (aplūkots 2008. 18. aprīlī)

*jāpārbauda savu potenciālo klientu maksātspēja.”*¹ Bieži komersanti cīnoties par saviem klientiem piedāvā arvien vilinošākus preču un pakalpojumu iegādes nosacījumus, patērētājs var viegli pārvērtēt savas finansiālās iespējas un uzņemties pārāk lielu finansiālo saistību apjomu. Tāpat nav izslēgta iespēja, ka patērētājam kaut kādu ārēju apstākļu dēļ konkrētā laika periodā samazinās ienākumu apjoms, kā rezultātā nav iespējams segt tekošos kredīta maksājumus un rodas nenokārtotas parādu saistības, kuras nav iespējams nokārtot. Pie šādiem apstākļiem pieder bezdarba gadījuma iestāšanās, smaga slimība, kuras rezultātā uz kādu brīdi vai pilnībā tiek zaudētas darba spējas, valūtas cenu svārstības, inflācija, kas ietekmē kredīta maksājumu apmēru gadījumā, ja aizņēmums veikts citu valstu valūtā.²

Bieži kreditori vērsas pret saviem finanšu grūtībās nonākušajiem parādniekiem uzticot parādu atgūšanu *incaso* – parādu piedziņas kompānijām un ceļot prasības par parādu piedziņu tiesā vai šķīrējtiesā, tādējādi gan izmantojot savas likumos noteiktās kreditora tiesības, bet tā rezultātā parādnieka stāvokli arvien pasliktinot, jo veicot minētās darbības parāda apmēram pievienojas dažāda veida izdevumi, kurus kreditors ir tiesīgs piedzīt no parādnieka.

„Maksātspējas likums” ieviešot fizisko personu maksātspējas procesu palīdzēs novērst tādu situāciju rašanos, kurās kreditoru darbības parāda atgūšanai no konkrētajā brīdī faktiski maksātspējīga parādnieka padara parādnieka parādu apjomu ievērojami lielāku un būtiski sarežģīt iespēju parādniekam atjaunot savu maksātspēju. Līdz šim viennozīmīgi ieguvēji bija tie kreditori, kuri pirmie vērsās pie parādnieka prasot parāda atmaksāšanu un darīja to uzstājīgāk. Ne tik aktīvie un mazāk uzstājīgie kreditori parāda atgūšanu varēja nepadarīt vispār, jo teorētiski persona varēja būt faktiskās maksātspējas stāvoklī visu turpmāko dzīvi, esot spiesta slēpt savus ienākumus, lai izvairītos no parādu samaksāšanas, kuru apmērs līdz ar līgumsodu, nokavējuma procentu, tiesvedības izdevumu un citu papildus prasījumu pievienošanu nedeva iespēju parādniekam nokārtot savas parādu saistības. Juristu aprindās tiek pausts viedoklis, ka *fizisko personu maksātspējas process ir veids, kā civilizētā un tiesiskā ceļā atrisināt situāciju, nevis slēpt no kreditoriem savus ienākumus un mantu visu mūžu.*³ Izvairīšanās no parādu samaksas slēpjot savus

---

¹ Daiga Saleniece. Fiziskās personas maksātspējas process. „Dienas Biznesa” pielikums „Saldo”, 2006. aprīlis

² Likumprojekta „Maksātspējas likums” anotācija

³ Larisa Sokolova. Kā izmantot jauno Maksātspējas likumu? <http://www.lg-c.lv/lat/news/cat/9/2007-11-22> (aplūkots 2008. 18. aprīlī)

ienākumus vairoja ēnu ekonomiku valstī – nelegālo nodarbinātību, nodokļu nemaksāšanu – un visas no tā izrietošās negācijas.

Fiziskās personas maksātnespējas process jaunajā „Maksātnespējas likumā” rada iespēju arī ievērojamās finanšu grūtībās nonākušai personai atgriezties aktīvajā ekonomikā un atjaunot savu maksātspēju. Ja līdz šim persona varēja izšķirties draudošās parādu nastas dēļ veikt dažādas darbības, lai no tās izvairītos, slēpjot savus īpašumus un ienākumus, tad ar „Maksātnespējas likumā” ietverto fizisko personu maksātnespējas procedūru un tās nosacījumiem parādnieks būs motivēts sakārtot savas finanšu saistības oficiāli. Fizisko personu maksātnespējas procesa ieviešana Latvijas tiesību sistēmā ir uzskatāma par pozitīvu virzienu, jo līdz šim fiziskajām personām nebija iespējams tiesiskiem līdzekļiem nodrošināties pret neatgriezenisku bankrotu un tam sekojošu sociālā statusa neatgriezenisku zaudēšanu sabiedrībā.¹

Persona pati iesniedzot tiesā maksātnespējas pieteikumu un uzsākot maksātnespējas procesu, ievērojot procesa noteikumus, var pēc noteikta laika atkal pilntiesīgi darboties tautsaimniecībā, ka legāls darba ņēmējs, devējs vai mantas īpašnieks. Fizisko personu maksātnespējas institūts Latvijas tiesību sistēmā būs jaunums, taču pasaulē tā jau ir pieņemta prakse. Fizisko personu maksātnespējas process ieviests vairākās Eiropas Savienības valstīs, piemēram, Vācijā, Īrijā, Lielbritānijā, Somijā, Zviedrijā² un mūsu kaimiņvalstī Igaunijā, kā arī citās dalībvalstīs. Fizisko personu maksātnespēja regulēta arī valstīs ārpus Eiropas Savienības, piemēram, Austrālijā, Jaunzēlandē un Kanādā,³ Amerikas Savienotajās Valstīs, Krievijā, Ķīnā.⁴

Jāatzīst, ka sākotnēji fizisko personu maksātnespējas procesu praksē visticamāk varēs izmantot tikai tās personas, kuru rīcībā ir ievērojami mantiskie līdzekļi un kuras pieder pie sabiedrības turīgākās daļas. „Maksātnespējas likuma” 184. pants nosaka, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa gadījumā administratora atlīdzību sedz no fiziskās personas līdzekļiem, savukārt 185. pants uzliek pienākumu

---

¹ Armands Rasa. Fizisko personu maksātnespēja – līdzeklis finansiālās grūtībās nonākušiem nekustamo īpašumu attīstītājiem. http://www.z-1.lv/index.php/publication/show/pub_id/3/id/11 (aplūkots 2008. 18 aprīlī)

² А.Ю.Бушев, О.А.Макарова, В.Ф.Попондопуло / *Коммерческое право зарубежных стран: учебник для вузов.* - СПб.: ПИТЕР, 2003. -60.с

³ Daiga Saleniece. Fiziskās personas maksātnespējas process. „Dienas Biznesa” pielikums „Saldo”, 2006. aprīlis

⁴ Likumprojekta „Maksātnespējas likums” anotācija

fiziskai personai segt arī maksātnespējas procesa izdevumus (kārtējo nodokļu un nodevu maksājumi, sludinājumu ievietošana, izsoļu organizēšana, norēķinu konta atvēršana, pasta pakalpojumi, nekustamā īpašuma vērtēšana, notāra pakalpojumi u.c. izdevumi).¹ Tādejādi parādu apmēram un personas mantiskajiem līdzekļiem ir jābūt visai ievērojamiem, lai persona būtu ieinteresēta uzsākt maksātnespējas procesu un būtu loģiski to veikt. Tamdēļ sabiedrībā izskan uz „Maksātnespējas likumu” vērsta kritika par tikai „bagāto parādnieku” problēmu risināšanu.² Jāatzīmē, ka vairumā maksātnespējas procesu fiziskajai personai noteikti būtu nepieciešama kvalificētu speciālistu palīdzība savu likumā noteikto pienākumu izpildīšanai attiecībā uz pieprasīto dokumentu sagatavošanu maksātnespējas procesa laikā, kas arī radītu papildus izdevumus. Ņemot vērā iepriekš minēto, jāsecina, ka vismaz pirmajos gados pēc „Maksātnespējas likuma” spēkā stāšanās fizisko personu maksātnespējas procesu skaits ne tuvu nelīdzināsies juridisko personu maksātnespējas procesu skaitam. To apstiprina arī Maksātnespējas administrācijas darbinieku un citu speciālistu paustie viedokļi³, arī pašā „Maksātnespējas likuma” anotācijā pirms likumprojekta izskatīšanas Saeimā secināts, ka līdz šim Latvijā nav bijis analogisks vai līdzīgs process fiziskās personas maksātnespējas procesam, prognozēt šādu lietu skaitu praktiski nav iespējams un izdarīts pieņēmums, ka fizisko personu maksātnespējas procesa lietu skaits pirmajā tā ieviešanas gadā varētu būt aptuveni divdesmit lietas.⁴ Lai gan kredītlīdzekļu izmantošana savas mājsaimniecības uzturēšanas izdevumu segšanā raksturo gandrīz vai katru Latvijas mājsaimniecību un Latvijas ekonomiskā situācijā novērojams atslābums, tomēr ņemot vērā maksātnespējas termina ne visai fonētiski pozitīvo raksturu, kā arī to, ka fizisko personu maksātnespējas procesu var ierosināt tikai pati persona, domājams, ka fizisko personu maksātnespējas procesi netiks bieži ierosināti. Būs nepieciešama visai plaša sabiedrības informēšana par fizisko personu maksātnespējas procesu un tā priekšrocībām, lai fizisko personu maksātnespējas procesi tiktu ierosināti atbilstoši to personu skaitam, kas faktiski jau

---

¹ Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 22. novembris nr. 188

² Maksātnespējas likums risinās bagātāko Latvijas parādnieku problēmas .
<http://www.financenet.lv/zinas/latvija/article.php?id=169956> (aplūkots 2007. 15. novembrī)

³ Turpat.

⁴ Likumprojekta „Maksātnespējas likums” anotācija

šobrīd atbilst kādai no „Maksātnespējas likumā” uzskaitītajām maksātnespējas pazīmēm.¹

2.2. Fiziskās personas maksātnespējas procesa tiesiskais regulējums Maksātnespējas likumā.

Jāmin, ka fiziskās personas maksātnespēja Latvijas normatīvajos tiesību aktos nav pilnīgs jaunums. Norādes uz maksātnespējīgu fizisku personu pirms „Maksātnespējas likuma” pieņemšanas bija jau vairākos likumos, piemēram, Latvijas Republikas Advokatūras likumā, Notariāta likumā, likumā „Par bāriņtiesām un pagasttiesām”, likumā „Par prakses ārstiem”, likumā „Par zvērinātiem revidentiem”, Tiesu izpildītāju likumā u.c. Taču nepastāvēja attiecīgo materiālo un procesuālo normu likumos, kuras reglamentētu fizisko personu maksātnespējas procesa kārtību un norisi.²

Materiālās tiesību normas, kuras regulē fiziskās personas maksātnespēju ietvertas „Maksātnespējas likuma” D sadaļā. Maksātnespējas likumā par fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir izvirzīts, ievērojot kreditoru intereses, sniegt šai fiziskajai personai iespēju atjaunot maksātnespēju vai tikt atbrīvotai no savas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā norādītajām parādsaistībām. Būtisks moments ir tas, ka fiziskās personas maksātnespēja nevar tikt piemērota individuālajiem komersantiem.

Fiziskās personas maksātnespējas atjaunošana un atbrīvošana no parādsaistībām notiek, sedzot kreditoru prasījumus šīs personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā noteiktajā apjomā un kārtībā no attiecīgās fiziskās personas mantas, kā arī no citu personu mantas, kas piešķirta šīs personas parādsaistību dzēšanai. Visa fiziskās personas manta novirzāma maksātnespējas procesa izmaksu un kreditoru prasījumu apmierināšanai. Par fiziskās personas mantu ir uzskatāma visa tā manta, kas uzskaitīta „Maksātnespējas likuma” 86. pantā - nekustamais īpašums, kustamā manta, naudas līdzekļi un atgūtā manta atbilstoši

---

¹ Armands Rasa. Fizisko personu maksātnespēja – līdzeklis finansiālās grūtībās nonākušiem nekustamo īpašumu attīstītājiem. http://www.z-1.lv/index.php/publication/show/pub_id/3/id/11 (aplūkots 2008. 18 aprīlī)

² Gita Kronberga. Maksātnespēja nebūs bankrots. Latvijas Vēstnesis, 2006. 4.augusts, nr. 148

„Maksātnespējas likuma” 87. pantam, kā arī augļi, kas iegūti no parādnieka mantas maksātnespējas procesa laikā. Iespējami arī citi maksātnespējas procesa laikā tiesiski iegūti līdzekļi, kas varētu būt fiziskās personas kā mantinieka iegūtais mantojums, ja tas ticis saņemts un pieņemts, maksātnespējas procesa laikā dāvinājuma līguma rezultātā iegūtās mantas, arī dažādi apbalvojumi un prēmijas, kurām ir materiāla vērtība vai tās pasniegtas naudas līdzekļu veidā.¹

Fiziskā persona savas tiesības un pienākumus maksātnespējas procesā īsteno patstāvīgi, izņemot likumā noteiktos gadījumus, kad sakarā ar šīs personas rīcībspējas ierobežojumu tās tiesības un pienākumus īsteno aizbildnis vai aizgādnis. Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu tiesā arī iesniedz pati fiziskā persona, ja pastāv kaut viena no maksātnespējas pazīmēm. Neapšaubāmi fiziskai personai maksātnespējas procesa uzsākšanai un sekmīgai realizācijai ir nepieciešama kvalificēta juridiska palīdzība. Valstīs, kurās fizisko personu maksātnespējas normatīvajā bāzē ietverta jau agrāk, piemēram, Lielbritānijā, bieži darbojas privāti juridisko konsultāciju biroji, kas specializējas fizisko personu maksātnespējas procesa jautājumos. Šie biroji par atlīdzību konsultē personas un sagatavo dokumentus, kas nepieciešami fiziskajām personām maksātnespējas procesā. Taču šai tendencei ir arī savas ēnas puses, jo biroju mērķis tomēr ir peļņas gūšana un nav iespējams kontrolēt biroju konsultantu kvalifikācijas līmeni, pienākumu pildīšanas godprātību, kas savukārt nekādā veidā neveicina maksātnespējas procesa mērķu sasniegšanu un var pasliktināt personas materiālo stāvokli vēl vairāk.² Tādejādi ņemot vērā ārvalstu pieredzi Maksātnespējas aģentūrai nebūtu jāaprobežojas ar bukleta izdošanu par fizisko personu maksātnespēju, bet jāapsver attiecīgas struktūrvienības izveidošanas iespēja, kuras uzdevums būtu bez maksas konsultēt fiziskās personas par maksātnespējas procesa jautājumiem un palīdzēt nepieciešamās dokumentācijas sagatavošanā, kas vajadzīga maksātnespējas procesā. Tas viennozīmīgi sekmētu fizisko personu maksātnespējas procesa mērķa sasniegšanu un novērstu iespējas

---

¹ Armands Rasa. Fizisko personu maksātnespēja – līdzeklis finansiālās grūtībās nonākušiem nekustamo īpašumu attīstītājiem. http://www.z-l.lv/index.php/publication/show/pub_id/3/id/11 (aplūkots 2008. 18 aprīlī)

² Guide to bankruptcy. The insolvency service. 2007 <http://www.insolvency.gov.uk/guidanceleaflets/guidetobankruptcy/guidetobankruptcy.htm>. (aplūkots 2008. 2. martā)

negodprātīgām personām izmantot kādas fiziskas personas maksātnespējas procesu, lai iedzīvotos uz tā rēķina.¹

„Maksātnespējas likuma” 151. pantā ir ietvertas fiziskās personas maksātnespējas pazīmes. Likumā kā maksātnespējas pazīmes ir izvirzītas divas pazīmes, kurām esot ir iespējama maksātnespējas procesa piemērošana fiziskajai personai. Pirmā pazīme ir personas nespēja nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš, un parādsaistības kopā pārsniedz piecdesmit minimālās mēnešalgas. Otra pazīme ir, ka personai sakarā ar pierādāmiem apstākļiem nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz simts minimālās mēnešalgas. Tātad, sākot ar 2008. gada 1. janvāri fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošana ir pieļaujama, ja personas parādsaistības pārsniedz astoņus tūkstošus latu vai gada laikā pārsniegs sešpadsmit tūkstošus latu.

Fiziskās personas maksātnespējas process nevar tikt uzsākts, ja maksātnespējas cēlonis ir šīs personas nodoms vai rupja neuzmanība pēdējo triju gadu laikā pirms maksātnespējas procesa lietas ierosināšanas dienas, maksātnespējas procesa izmaksu finansējuma nepietiekamība, vai apstākļi, ka šī persona ir uztura ņēmējs.

Pirmais apstākļi izslēdz iespēju, ka fizisko personu maksātnespējas procesu varētu piemērot ļaunprātīgu bankrotu gadījumā, kad persona pati kaut kādu apstākļu un apsvērumu dēļ apzināti radījusi savas faktiskās maksātnespējas stāvokli. Jāvērš gan uzmanība uz apstākli, ka „Maksātnespējas likumā” nav gan noteikti tie kritēriji un pamati, kad personas darbības būtu kvalificējams un uztveramas kā apzināts personas nodoms vai rupja neuzmanība attiecībā uz sevis novešanu līdz maksātnespējai. Tādejādi daudz izšķirs tiesu prakse un tas kā tiesa vērtēs tās rīcībā esošo informāciju par parādnieka darbībām, likums personas rīcības izvērtēšanu atstājis tiesas ziņā.

Otrs apstākļi, kurš izslēdz iespēju fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanai ir maksātnespējas procesa izmaksu finansējuma nepietiekamība. „Maksātnespējas likuma” 184. un 185. pantā ir norādīti posteņi, kas veido maksātnespējas procesa izmaksas fiziskās personas maksātnespējas procesā. Pie tām pieskaitāma administratora atlīdzība un izdevumi, kas tieši saistīti ar fiziskās personas

---

¹ Gessner, V., B. Rhode, G.Strate, K. A. Ziegert. Die Praxis der Konkursabwicklung in der Bundesrepublik Deutschland, Bundesanzeiger Verlagsges.mbH., Koln, 1978

maksātnespējas administrēšanu. Faktiskais stāvoklis- pastāv vai nepastāv maksātnespējas procesa izmaksu finansējuma nepietiekamība, ir jāizvērtē pašai fiziskajai personai pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas. Maksātnespējas pieteikumam ir pievienojami pierādījumi, kas norāda uz to, ka fiziskajai personai ir pietiekami daudz līdzekļu, lai pilnībā segtu šīs izmaksas.¹

Trešais apstāklis, kurš izslēdz iespēju fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanai ir situācija, kad fiziskā persona ir uztura ņēmējs, tā, piemēram, ir noslēgusi uztura līgumu atbilstoši Civillikuma regulējumam.

Fiziskajai personai maksātnespējas procesu nevar piemērot arī gadījumos, ja tai pēdējo piecu gadu laikā šāds process jau ir piemērots, izņemot, ja iepriekš fiziskā persona ir nokārtojusi visas parādsaistības vai ticis noslēgts izlīgums. Šī norma, savukārt, līdzīgi kā „Maksātnespējas likumā” ietvertais ierobežojums komercsabiedrībai piemērot Tiesiskās aizsardzības procesu, ja komercsabiedrībai jau pēdējo piecu gadu laikā ir īstenots un izbeigts tiesiskās aizsardzības process, novērsīs fiziskās personas iespējas maksātnespējas procesu izmantot kā regulāru līdzekli, lai atsvabinātos no finansiālajām saistībām, kuras nav iespējams tai nokārtot.

Pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas sākas bankrota procedūra un nodrošinātajiem kreditoriem ir tiesības prasīt savam prasījumam par nodrošinājumu kalpojošās fiziskās personas mantas, kuras ir ieķīlātas par labu kreditoram, pārdošanu izolē Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas tiek apturēts aizdevumu, tajā skaitā kredītu līdzekļu, lietošanas procentu pieaugums, likumisko procentu pieaugums, līgumsoda pieaugums. Apstājas arī procentos izteikta līgumsoda pieaugums, nokavējuma naudas pieaugums, arī tajos gadījumos, kad tā ir noteikta kā līgumsods. Nodokļu prasījumiem tiek apturēta nokavējuma naudas aprēķināšana, kas noteikta kā procentu maksājums par nodokļu, nodevu un soda naudas samaksas termiņa nokavējumu. Procentu, līgumsodu un citu finansiālas rakstura sankciju pieaugumu apturēšana tiek vērtēta kā viens no būtiskajiem personas ieguvumiem maksātnespējas procesa realizēšanā.

---

¹Armands Rasa. Fizisko personu maksātnespēja – līdzeklis finansiālās grūtībās nonākušiem nekustamo īpašumu attīstītājiem. http://www.z-1.lv/index.php/publication/show/pub_id/3/id/11 (aplūkots 2008. 18 aprīlī)

Līdz ar fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu arī tiek apturēta spriedumu izpildes lietvedība lietās par piespriedu, bet no fiziskās personas nepiedzīto summu piedziņu, kā arī lietās par saistību piespriedu izpildi.

Aizdevuma lietošanas procentu, likumisko procentu, līgumsoda un nokavējuma naudas kreditoru prasījumus atjauno un aprēķina pilnā apmērā, kā arī atjauno apturētās spriedumu izpildes lietvedības, ja maksātnespējas process tiek izbeigts un fiziskā persona netiek atbrīvota no atlikušajām parādsaistībām.

Pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādsaistībām, kas netika uzrādītas šīs personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā, piemērojamas Civillikuma un Civilprocesa likuma vispārējās normas.¹ Fiziskās personas saistības, kuru izpildes termiņš iestājas pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas, uzskatāmas par tādām, kurām izpildes termiņš iestāties maksātnespējas procesa pasludināšanas dienā. Spriedums par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu līdz pat bankrota procedūras pabeigšanai novērš finansiālās stāvokļa pasliktināšanos salīdzinot ar maksātnespējas procesa pasludināšanas dienu.

Lai nodrošinātu fiziskās personas maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi, administrators veic šīs personas darbības uzraudzību atbilstoši tās maksātnespējas procesa mērķim, mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānam un likuma prasībām.

Maksātnespējas procesa laikā fiziskajai personai bez administratora piekrišanas ir aizliegts atsavināt, ieķīlāt, dāvināt vai kādā citā veidā apgrūtināt savu mantu. Izņēmums ir fiziskās personas mantas sastāvā ietilpstošas atsevišķas lietas, kuru vērtība nepārsniedz vienu minimālo mēnešalgu. Fiziskā persona pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas saglabā tiesības izmantot savu mantu savām vajadzībām, kā savai un ģimenes locekļu dzīvošanai, ienākuma gūšanai, personīgo mantu uzglabāšanai un citām darbībām taču fiziskajai personai maksātnespējas procesa laikā ir aizliegts veikt darbības vai slēgt darījumus, kas var pasliktināt tās mantisko stāvokli vai kaitēt kreditoru interesēm.

Fiziskajai personai maksātnespējas procesā rīkojoties saskaņā ar „Maksātnespējas likumu” ir tiesības izstrādāt un iesniegt tiesā savas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāna grozījumus, pieprasīt un

---

¹ Daiga Saleniece. Fiziskās personas maksātnespējas process. „Dienas Bizness” pielikums „Saldo”, 2006. aprīlis

saņemt ziņas par savas mantas pārdošanu, lietot savu mantu, kā arī atsavināt to un iesniegt tiesā pieteikumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

No fiziskās personas līdzekļiem, kā arī no līdzekļiem, kas iegūti maksātnespējas procesā šīs personas mantas pārdošanas rezultātā, vispirms tiek pilnībā segti uzturlīdzekļu maksājumi un pēc tam „Maksātnespējas likumā” noteiktās maksātnespējas procesa izmaksas.¹ Pēc maksātnespējas procesa izmaksu segšanas tiek nodrošināta samaksa fiziskajai personai un tās apgādībā esošajām personām šīs personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā noteiktās naudas summas apmērā, kas uz katru cilvēku nav mazāka par minimālo mēnešalgu.

Kreditoru prasījumi tiek apvienoti vienā grupā bez prioritātēm. Pēc prioritāro maksājumu veikšanas, ne retāk kā reizi mēnesī, proporcionāli katra kreditora prasījuma summai tiek apmierināti kreditoru prasījumi. Kreditoru prasījumu apmierināšanu uzsāk ne vēlāk kā divus mēnešus pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānu var grozīt, ja ir iestājušies apstākļi, kas sekmēs fiziskās personas maksātnespējas drīzāku atjaunošanu vai parādsaistību pilnīgāku izpildi vai arī no fiziskās personas neatkarīgu iemeslu dēļ ir iestājušies apstākļi, kas apgrūtina šīs personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāna izpildi, bet būtiski neietekmē kreditoru intereses.

Fiziskās personas aizbildnis vai aizgādnis īsteno šīs personas tiesības un pienākumus saskaņā ar Civillikuma prasībām. Aizbildnim vai aizgādnim nav tiesību atteikties no savu pienākumu veikšanas, pamatojoties tikai uz to, ka pret viņa pārstāvamā ierosināta maksātnespējas procesa lieta. Aizbildnis vai aizgādnis maksātnespējas procesā nav atbildīgs ar savu mantu attiecībā pret trešajām personām, tajā skaitā kreditoriem. Par zaudējumiem, kas aizbildņa vai aizgādņa rīcības rezultātā nodarīti viņa pārstāvamajam, aizbildnis vai aizgādnis ir atbildīgs pārstāvamajam Civillikumā noteiktajā kārtībā.

Par ieinteresēto personu attiecībā pret fizisko personu atzīstams fiziskās personas laulātais, persona, kura sastāv ar fizisko personu radniecībā līdz otrajai pakāpei vai svainībā līdz otrajai pakāpei, kā arī fiziskās personas aizbildnis vai aizgādnis. Par ieinteresēto personu attiecībā pret fizisko personu atzīstama arī tā

---

¹ Daiga Saleniece. Fiziskās personas maksātnespējas process. „Dienas Bizness” pielikums „Saldo”, 2006. aprīlis

persona, kura ir bijusi ieinteresētā persona saskaņā ar minētajiem noteikumiem pēdējo piecu gadu laikā līdz maksātnespējas procesa lietas ierosināšanai.

Fiziskās personas maksātnespējas procesa stāvokļa risinājumi ir izlīgums un bankrota procedūra. Izlīgums pieļaujams jebkurā bankrota procedūras stadijā. Administrators pieņem lēmumu par izlīguma iespēju, ja izlīgumu rakstveidā piedāvā fiziskā persona vai kreditori, kuri pārstāv vairāk nekā pusi no kopējās nesegto kreditoru prasījumu summas vai arī izlīguma priekšlikumā ir norādīta izlīgumam piemērojamā metode, kā arī paredzēts, kādā apmērā apmierināmi katra kreditora prasījumi un sedzamas fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas. Izlīgumam ir piemērojamas šādas metodes:

§ *prasījumu summas samazināšana;*

§ *atteikšanās no līgumsoda, procentiem vai nokavējuma naudas, kā arī to*

§ *samazināšana;*

§ *saistību izpildes termiņa atlikšana.¹*

Izlīgumam piemēro vienu vai vairākas augstāk uzskaitītās metodes. Izlīgums noslēdzams rakstiskā veidā, to paraksta fiziskā persona, no vienas puses, un visi kreditori, no otras puses. Noslēgto un parakstīto izlīgumu administrators iesniedz apstiprināšanai tiesā. Kad izlīgums ir apstiprināts tiesā un izpildīts, to noslēgušie kreditori nevar celt prasības par to parādu summām un segšanas termiņiem, kuri nav paredzēti izlīgumā. Līdz izlīguma apstiprināšanai tiesā attiecībā uz fizisko personu turpinās bankrota procedūra. Pēc izlīguma apstiprināšanas tiesā tiek atjaunota fiziskās personas maksātspēja.

Bankrota procedūra ir maksātnespējas procesa stāvokļa risinājums, kas izpaužas kā finansiālo, tiesisko un organizatorisko pasākumu kopums, kura mērķis pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus un nodrošināt fiziskajai personai iespēju tikt atbrīvotai no parādsaistībām. Bankrota procedūra noris septiņus gadus, ja tiesa nav noteikusi īsāku termiņu. Bankrota procedūras termiņš var būt īsāks gadījumā, ja fiziskā persona, sniedzot tiesā maksātnespējas pieteikumu, pamato savu pārliecību nokārtot visus parādus ātrāk nekā septiņu gadu laikā.²

Ja fiziskā persona ir izpildījusi savas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānu un citus tai ar likumu noteiktos pienākumus, kā arī

---

¹ Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 22. novembris, nr. 188

² Daiga Saleniece. Fiziskās personas maksātnespējas process. „Dienas Bizness” pielikums „Saldo”, 2006. aprīlis

bankrota procedūras laikā pilnībā segusi visas maksātnespējas procesa izmaksas, šīs personas atlikušās parādsaistības, kas tika norādītas tās mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā, pilnā apmērā tiek dzēstas un kreditori zaudē prasījuma tiesības pret fizisko personu. Pēc fiziskās personas bankrota procedūras pabeigšanas netiek dzēsti šīs procedūras ietvaros nenomaksātie nodokļu parādi, kā arī ar tiem saistītās nokavējuma naudas un soda naudas.

Fiziskās personas maksātnespējas process tiek izbeigts, ja fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums tiek noraidīts, fiziskā persona ir nokārtojusi visas parādsaistības, tiek noslēgts izlīgums vai fiziskā persona ir mirusi. Maksātnespējas procesu izbeidz un fizisko personu atbrīvo no savas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā atlikušajām parādsaistībām, ja bankrota procedūra ir pabeigta. Maksātnespējas procesu izbeidz un fizisko personu neatbrīvo no atlikušajām parādsaistībām ja fiziskā persona maksātnespējas procesa gaitā ir sniegusi nepatiesas ziņas tiesai, administratoram vai kreditoram, kā arī, ja fiziskā persona nepilda savus „Maksātnespējas likumā” noteiktos pienākumus, savas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānu un tad, ja fiziskajai personai maksātnespējas procesa gaitā konstatēti maksātnespējas procesa ierobežojumi vai fiziskā persona nav nokārtojusi kārtējās parādsaistības. Ja maksātnespējas procesa piemērošanas ierobežojums konstatēts maksātnespējas procesa gaitā vai nepietiek līdzekļu šā procesa izmaksu segšanai, pieteikumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu ir tiesīga iesniegt pati fiziskā persona.

3. NODAĻA

Jauninājumi kreditora un parādnieka pārstāvja tiesību un pienākumu apjomā maksātnespējas procesā.

3.1. „Maksātnespējas likuma” īpatnības attiecībā uz parādnieka un kreditora pienākumiem un tiesībām maksātnespējas procesā

Līdzīgi kā likumā „Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju”, arī „Maksātnespējas likumā” paredzēts, ka tiesa nosaka laika posmu kreditoru prasījumu iesniegšanai administratoram termiņā, kas nevar būt īsāks par mēnesi un garāks par trim mēnešiem. Termiņš skaitāms no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu.

Attiecībā uz tiesas noteiktā termiņa nokavēšanu ir būtiski tas, ka „Maksātnespējas likuma” 70. panta otrā daļa nosaka, ka, *ja kreditors nokavējis tiesas noteikto prasījuma iesniegšanas termiņu, viņš savu prasījumu pret parādnieku var iesniegt termiņā, kas nav ilgāks par gadu no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad kreditoru sapulce pieņem lēmumu par bankrota procedūras pabeigšanu. Pēc šā termiņa kreditors zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku.*¹ Savukārt, gadījumā, ja kreditors nokavējis tiesas noteikto prasījuma iesniegšanas termiņu, taču ir iesniedzis prasījumu administratoram gada laikā no dienas, kurā maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad kreditoru sapulce pieņem lēmumu par bankrota procedūras pabeigšanu, „Maksātnespējas likuma” 70. panta trešā daļa nosaka, ka *attiecīgais kreditors iekļaujams kreditoru prasījumu reģistrā, bet šim kreditoram netiek piešķirtas balsstiesības.*²

Valsts aģentūras "Maksātnespējas administrācija" Stratēģiskās plānošanas un normatīvo aktu izstrādes departamenta direktore Dace Mihaļska un Administratoru

¹ Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 22. novembris, nr. 188

² Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 22. novembris, nr. 188

uzraudzības departamenta direktora vietnieks Uldis Apsītis publikācijā izdevumā „Jurista vārds” pauž viedokli, ka „šāda stingrība noteikta, lai, sākoties maksātnespējas procesam, jau uzreiz būtu pilnīga skaidrība par to, kas ir kreditori un kādas summas ir pieteiktas, tādējādi izvairoties no situācijas, ka, teiksim, pēc dažiem gadiem pēkšņi uzrodas vēl citi kreditori, kuri nav piedalījušies līdzšinējā procesā un ar saviem prasījumiem izraisa haosu jau rastajos parādnieka maksātnespējas risinājumos.”¹

Taču nav skaidrs, ja gadījumā kreditors sava nokavējuma dēļ zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku, kā tas ietekmē kreditora iespēju sakārtot savu finanšu uzskaiti un, neskatoties uz zaudēto prasījumu, iegrāmatot grāmatvedības dokumentos neatgūtos līdzekļus kā zaudējumus. Tāpat pastāv virkne situāciju, kurās kreditors var nepaspēt iesniegt kreditora prasījumu administratoram mēneša laikā no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas, kā rezultātā zaudē balsstiesības kreditoru sapulcē. Piemēram, daudzos komercdarījumos apmaksas termiņš par piegādāto precī vai sniegtajiem pakalpojumiem bieži tiek noteikts pat divdesmit vienas un vairāk kalendārās dienas. Uzticoties saviem klientiem, komersanti bieži arī pēc apmaksas termiņa iztecējuma nekavējoties neuzsāk darbības parāda atgūšanai, tādējādi praksē pastāvošajos komercdarījumos kreditors bieži par parādnieka maksātnespēju var uzzināt novēloti. Šāda novēlošanās nav uzskatāma par neatinojamu neuzmanību un nepietiekamu kreditora aktivitāti savu debitoru darbības uzmanīšanā. Civillikuma 1. pants pauž, ka „Tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības.”² Likumdevēja vēlme atvieglot maksātnespējas administratora darbu un procesa norisi panākot skaidrību par kreditoru prasījumiem jau sākotnējā maksātnespējas procesa stadijā ir pamatota un lietderīga. Taču jāizvērtē, ievērojot samērīguma principu, kreditora tiesību ierobežošanu un konkrētajā situācijā var konstatēt, ka kreditoru tiesību ierobežojums nav pietiekami pamatots un lietderīgs. Ir skaidrs, ka komersanti turpmāk nenoteiks īsākus apmaksas termiņus darījumos ar klientiem, jo ir iedibinājusies attiecīga darījumu prakse tautsaimniecībā, kā arī maza un vidēja lieluma komercsabiedrības, visticamāk, nealgos īpašu darbinieku – debitoru kontrolieri, kurš uzmanīs visu debitoru juridisko statusu, regulāri kontrolējot maksātnespējas reģistru. Iespējams, ar laiku tiks izstrādāta grāmatvedības

¹ Mihaļska D., Apsītis U., Maksātnespējas procesa pilnveidotais saturs, Jurista Vārds, 2007. 13. novembris, nr. 46 (499)

² Civillikums: LR Likums. Nav publicēts.

programmatūra, kura automātiski iegūs datus no maksātnespējas reģistra vai *incaso* kompāniju pakalpojumi debitoru portfeļa pārvaldīšanai kļūs finansiāli pieejamāki un lietderīgāki, taču uz doto brīdi likumā iestrādātā norma tikai radīs situāciju, kurā maksātnespējas procesā tiks nesamērīgi ierobežotas kreditoru tiesības. Administratora darbība, visticamāk, arī netiks atvieglota, jo kreditori savus prasījumus arī turpinās iesniegt novēloti, jo likuma norma, lai arī šķietami motivē kreditorus ar prasījumu iesniegšanu pasteigties, tomēr pastāvošā komercdarījumu prakse tik un tā saglabās situāciju, kurā būs tādi kreditori, kuri iesniegs savus prasījumus pēc tiesas noteiktā termiņa.

Par pieņemamu situācijas risinājumu var uzskatīt kreditoru prasījumu iesniegšanas administratoram minimālā termiņa pagarināšanu, nosakot to divu vai pat trīs mēnešu ilgumā no ieraksta par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu izdarīšanas maksātnespējas reģistrā. Šāds regulējums varētu būt saprātīgs, ņemot vērā augstāk minēto, par pastāvošo komercdarījumu praksi un faktisko situāciju komersantu darbā. Kreditoru prasījumu skaits nemainīsies un līdz ar to nekādi tas neietekmēs administratora darba apjomu. Viedoklis, ka vēlāk savu prasījumu pieteikušie kreditori izraisa haosu iepriekš rastajos maksātnespējas risinājumos neiztur kritiku, jo tiesības lemt par maksātnespējas risinājumu jābūt visiem likumīgajiem kreditoriem un ir apšaubāms, ka kreditori izvēlēšies tādus stāvokļa risinājumus, kuri būs kreditoru kopumam neizdevīgi. Turklāt, lai būtiski ietekmētu maksātnespējas procesu un tā virzību, ir jābūt ievērojamam balsu skaitam kreditoru sapulcē, pat balsu vairākumam, jo lielāks kreditora prasījums, jo lielāks arī balsu skaits. Situācija, kad kreditors ar noteicošu balsu vairākumu „uzrodas” jau pēc vairākām kreditoru sapulcēm nav praktiski iespējama, jo ir loģiski, ka kreditori savus lielākos debitorus, kuru parāda summa ir ievērojamā apmērā tomēr uzmana pastiprināti. Praksē bijuši gadījumi, kad šādi „uzradušies viltus kreditori” un tiešām būtiski traucējuši maksātnespējas procesu un virzījuši to pārējiem kreditoriem nelabvēlīgās slīdēs, taču „Maksātnespējas likums” paredz citus mehānismus, lai izvairītos no šādām situācijām un tādejādi lieki nevajadzētu ierobežot kreditoru tiesības nosakot nepamatoti īsu termiņu prasījumu iesniegšanai un liedzot balss tiesības kreditoru sapulcē kreditoriem, kuri šo termiņu nav ievērojuši.

„Maksātnespējas likuma” 77. pantu būtu lietderīgi papildināt nosakot, ka vairāki kreditori kreditoru sapulcē ir tiesīgi pilnvarot sevi pārstāvēt vienu personu un

tas būtu iespējams pastāvēt jebkādam kopējam kreditoru skaitam. „Maksātnespējas likuma” 77. panta piektā daļa nosaka, ka *kreditors sevis pārstāvēšanai kreditoru sapulcē var pilnvarot ne vairāk kā vienu personu. Šī persona pārstāv kreditoru pilnā viņa prasījuma apmērā. Savukārt tā paša panta sestā daļa skaidro, ka „ja kreditoru prasījumu reģistrā ir reģistrēti vairāk par simt kreditoriem, kreditoru sapulcē piedalās tie kreditori, kuri pārstāv ne mazāk par vienu procentu no visu kreditoru prasījumu summas. Šajā gadījumā viena persona var pārstāvēt vairākus kreditorus.”*¹

Praksē atsevišķos gadījumos radušās strīdīgas situācijas starp kreditoru pārstāvjiem un maksātnespējas procesa administratoru tieši par tiesībām kreditoru sapulcē pārstāvēt vairākus kreditorus. Konkrēta norma likumā, kas to atļautu darīt novērstu šādas strīdīgas situācijas, kā arī ir pilnīgi attaisnojama un lietderīga. Piemēram, kreditori var ievērojami ietaupīt līdzekļus algojot vienu juristu, kurš pārstāv vairākus kreditorus maksātnespējas procesā, tāpat arī holdinga kompānijas var deleģēt vienu pārstāvi saistīto komercsabiedrību pārstāvībai, kuriem ir kreditoru statusā konkrētajā maksātnespējas procesā. Iespējams, šāda kreditoru sadarbība ļautu samazināt arī maksātnespējas procesa administratoram maksātnespējas procesa izmaksas, jo gadījumos, kad kreditoru sapulcēm ir nepieciešams īrēt telpas, būtu iespējams izmantot mazākas un tādejādi lētākas telpas.

Līdz šim ievērojama problēma atsevišķu maksātnespējas procesu norisē bijuši nepamatotie, nepatiesie kreditoru prasījumi un tā sauktie viltus kreditori. Šādi viltus kreditori līdzšinējā praksē daudzos maksātnespējas procesos ir būtiski ietekmējuši to iznākumus un radījuši zaudējumus īstajiem maksātnespējīgā debitora kreditoriem. LR Krimināllikuma 215. pants paredz vairākus iespējamo sankciju veidus par maksātnespējas procesa noteikumu apzinātu pārkāpšanu, ja to izdarījis kreditors vai cita procesā ieinteresēta persona, - piespiedu darbu, naudas sodu līdz piecdesmit minimālajām mēnešalgām, tiesību veikt uzņēmējdarbību uz laiku līdz trim gadiem atņemšanu.² Tomēr šādas darbības ir grūti pierādāmas, jo vairumā gadījumu viltus kreditori tieši sadarbojas ar parādnieku vai viņa pārstāvi maksātnespējas procesā. Viltus kreditors kopā ar parādnieku vai parādnieka pārstāvi sagatavo dokumentus viltus prasījuma pamatošanai un pēc tam ar iegūtajām noteicošajām pārsvaram nepieciešamajām balsīm kreditoru sapulcē diktē tās lēmumus.

---

¹ Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 22. novembris, nr. 188

² Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 8. jūlijs nr.199/200

Maksātnespējas aģentūrai notikti ir jāturpina darbs pie maksātnespējas administratoru izglītošanas un darba kontrolēšanas, jo praksē salīdzinoši bieži kreditori, it sevišķi pēc kreditoru sapulcēm, vēršas tiesā ar sūdzībām par kreditoru sapulces lēmumiem un norāda, ka procesa administrators ignorējis viņu likumīgas prasības vai rīkojies pretēji kreditoru interesēm vai tieši otrādi atsevišķu kreditoru interesēs. Protams, tās ir vairāk vai mazāk spekulācijas, taču tomēr maksātnespējas procesu administratori būtu jāuzrauga un jā rūpējas par administratoru darbības atbilstību likuma prasībām. Šāda parādība novērojama arī ārvalstīs, ka kreditori ir neapmierināti ar maksātnespējas procesu administratoru darbību un, piemēram, argumentē, ka process tiek mākslīgi vilcināts, lai administrators saņemtu lielāku atlīdzību.¹ Tāpat praksē sastopamas situācijas, kad rodas aizdomas par administratora privātu ieinteresētību konkrētu lēmumu pieņemšanā attiecībā uz maksātnespējīgās komercsabiedrības īpašuma izmantošanu un tās pārdošanu.² Administratoru reputācijas svarīgumu uzsvērusi arī Satversmes tiesa savā spriedumā atzīstot par būtisku aspektu maksātnespējas procesa efektivitātes panākšanā tieši maksātnespējas procesa administratoru nevainojamu reputāciju.³

Jaunā „Maksātnespējas likuma” 73. pants nosaka, ka *administrators pārbauda kreditoru prasījumu pamatotību un atbilstību normatīvo aktu prasībām.*⁴ Saskaņā ar „Maksātnespējas likuma” 74. pantu *administrators pārbauda katra pieteiktā kreditora prasījuma pamatotību un pieņem pamatotu lēmumu par prasījuma atzīšanu vai neatzīšanu. Administrators neatzīst kreditora prasījumu, par kuru pastāv strīds starp parādnieku un kreditoru. Ja administrators nav atzinis kreditora prasījumu, attiecīgais prasījums pēc pārsūdzības termiņa beigšanās tiek izslēgts no kreditoru prasījumu reģistra. Kreditora prasījums netiek izslēgts no kreditoru prasījumu reģistra, ja administratora lēmums ir pārsūdzēts. Līdz brīdim, kad tiesa ir izskatījusi sūdzību, attiecīgā kreditora prasījumu iekļauj kreditoru prasījumu reģistrā, bet šim kreditoram balsstiesības nepiešķir.*⁵

---

¹ Julian R. , Kjell G. Torous, Walter N. A comparison of US, UK, and German insolvency codes. (Special Issue: European Corporate Finance), 1996.

² Gessner, V., B. Rhode, G.Strate, K. A. Ziegert. Die Praxis der Konkursabwicklung in der Bundesrepublik Deutschland, Bundesanzeiger Verlagsges.mbH., Koln, 1978

³ Satversmes tiesas spriedums, 2006. 23. februāra, lietā Nr. 2005-22-01

⁴ Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 22. novembris nr. 188

⁵ Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 22. novembris nr. 188

Tiesas loma, kompetence un uzmanība izskatot sūdzības par kreditoru prasījumu neatzīšanu un neiekļaušanu kreditoru prasījumu reģistrā būs ļoti būtiska, it īpaši sākotnējā laika posmā pēc „Maksātspējas likuma” spēkā stāšanās veidojoties tiesu praksei. Skaidras un noteiktas tiesu prakses veidošana, detalizēta, uzmanīga un profesionāla neapstiprināto kreditoru prasījumu izvērtēšana tiesā, jau sākotnēji viennozīmīgi palīdzētu novērst nepamatotu kreditora prasījumu iesniegšanu arī turpmāk. Visticamāk, sūdzības par neapstiprinātajiem kreditoru prasījumiem varētu sākotnēji būt aptuveni tikpat, cik līdz šim tika tiesā iesniegtas sūdzības par kreditoru sapulču lēmumiem attiecībā uz kreditoru prasījumu apstiprināšanu vai neapstiprināšanu.

3.2. Juridiskās personas maksātnespējas pazīmes Maksātnespējas likumā

Būtiskas izmaiņas ar jauno Maksātnespējas likumu ir tajā ietvertās detalizētākās un izsvērtākās juridiskās personas maksātnespējas pazīmes. „Maksātnespējas likuma” 50 .pantā ir ietverts sešu pazīmju uzskaitījums, lai varētu tiesā iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu attiecībā uz parādnieku juridisku personu:

- § *piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no parādnieka;*
- § *parādnieks nav nokārtojis vienu vai vairākas parādsaistības, kuras atsevišķi vai*
- § *kopā pārsniedz 1000 latus un kurām ir iestājies izpildes termiņš, un ja kreditors vai kreditori ir izsnieguši vai nosūtījuši uz parādnieka juridisko adresi brīdinājumu par savu nodomu iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu un parādnieks triju nedēļu laikā pēc brīdinājuma izsniegšanas vai nosūtīšanas nav samaksājis parādu vai nav cēlis pamatodus iebildumus pret prasījumu;*
- § *parādnieks nav pilnībā izmaksājis darbiniekam darba samaksu, kaitējuma atlīdzību sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību vai nav veicis sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas divu mēnešu laikā no izmaksai noteiktās dienas. Ja darba līgumā nav noteikta darba samaksas izmaksas diena, uzskatāms, ka darba samaksas izmaksas diena ir nākamā mēneša pirmā darbdiena;*
- § *parādnieks nespēj nokārtot parādsaistības, kurām ir iestājies izpildes termiņš, un viņa parādsaistības pārsniedz aktīvus;*
- § *saskaņā ar likvidācijas sākuma finanšu pārskatu parādniekam nepietiek aktīvu, lai apmierinātu visus pamatotos kreditoru prasījumus, vai arī šis apstāklis atklājas likvidācijas gaitā;*
- § *parādnieks nespēj nokārtot saistības, kas paredzētas tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā.¹*

---

¹ Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 22. novembris, nr. 188

Par būtiskāko juridiskas personas maksātnespējas pazīmju ziņā var minēt to, ka „Maksātnespējas likums” paredz parāda apmēru, par kādu var tikt iesniegts tiesā pieteikums maksātnespējas atzīšanai. Šāds aspekts uzskatāms par nozīmīgu ieguvumu, jo neļaus turpmāk kreditoram nepamatoti ar kaut vai paris desmitu latu lielu prasījumu rosināt sava debitora maksātnespēju.¹ Norma labvēlīgi iedarbosies uz uzņēmējdarbības vidi, jo šādi vairs nevarēs kaitēt komercsabiedrībām ar maksātnespējas procesa uzsākšanu ja tie kaut kādu apstākļu dēļ bijuši neuzmanīgi un nav pamanījuši, apmaksājuši kādu nelielu parādu.² Protams, norma pavisam neizslēdz un tā arī nevar pilnībā izslēgt iespēju, ka atsevišķi komersanti par savu strīdu risināšanas metodi izvēlas maksātnespējas pieteikuma iesniegšanu tiesā pret pretējo strīdā iesaistīto komercsabiedrību. Šādas situācijas novērojamas arī pēc „Maksātnespējas likuma” spēkā stāšanās.³ Ieradumu maksātnespējas procesa ierosināšanu izmantot parādu piedziņai un strīdu risināšanai tikai un vienīgi ar likuma normu nevar, ir jāmainās arī tiesiskuma apziņai un ētikai komercdarbības vidē, taču „Maksātnespējas likuma” izvirzītie kvalitatīvie kritēriji parādam par kādu var tikt ierosināts maksātnespējas process noteikti veicinās likuma normu piemērošanu to patiesajam mērķim.

---

¹ Gita Kronberga. Maksātnespēja nebūs bankrots. Latvijas Vēstnesis, 2006. 4.augusts, nr. 148

² Simon Deakin, John Armour. Norms in private insolvency procedures. ESRC Centre for Business Research, University of Cambridge. Working Paper No. 173, 2000 september

³ Katrīna Iljanska. Tiesā cīnās par maksātnespēju. Dienas bizness, 2008. 23. maijs, nr. 98

KOPSAVILKUMS

Aplūkojot, analizējot un izvērtējot „Maksātnespējas likumā” ietvertos Latvijas Republikas tiesību sistēmai pavisam jaunus tiesību institūtus – fizisko personu maksātnespēju un tiesiskās aizsardzības procesu, kā arī juridisko personu maksātnespējas procesa noteikumu īpatnības var secināt sekojošo:

1. „Maksātnespējas likuma” ieviestās juridiskās personas maksātnespējas pazīmes praktiski izslēdz nepamatotu maksātnespējas pieteikumu iesniegšanu tiesā un sekmēs negatīvas prakses izmantot maksātnespējas procesu parādu piedziņai citu tam piemērotu tiesisku līdzekļu vietā novēršanu. Līdz ar to tiks mazināta tiesu noslogotība un veicināta labvēlīga komercdarbības vide, jo jebkurš nepamatots maksātnespējas pieteikums, nelabvēlīgi ietekmē tās komercsabiedrības darbību, pret kuru pieteikums tiesā iesniegts.

2. Maksātnespējas likumā iestrādātais Tiesiskās aizsardzības procesa normatīvi tiesiskais regulējums nodrošina tā izmantošanu paredzētajam mērķim - komercsabiedrības interešu aizsardzību ierobežotas maksātspējas gadījumā, lai atjaunotu tās maksātspēju pilnā apjomā, novēršot iespēju Tiesiskās aizsardzības procesu izmantot negodprātīgiem komersantiem, lai nepamatoti izvairītos no savām saistībām. „Maksātnespējas likuma” izvirzītie tiesiskās aizsardzības procesa ierosināšanas nosacījumi uzliek stingras prasības komercsabiedrībai, lai tā varētu izmantot Tiesiskās aizsardzības procesu, kas būtībā izslēdz iespēju Tiesiskās aizsardzības procesu izmantot pretēji tā mērķim, kā arī un negodprātīgu nodomu realizēšanai no komercsabiedrību puses.

3. Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna grozīšanas process būtu padarāms elastīgāks „Maksātnespējas likumā”, nosakot atsevišķus mazāk būtiskus jautājumus, kurus varētu izlemt Tiesiskās aizsardzības procesu uzraugošais administrators, par to tikai informējot tiesu un kreditorus. Administrators būtu tiesīgs pagarināt par noteiktu laika periodu, bet ne ilgāku, kāds ietverts likumā, kādas Tiesiskās aizsardzības procesa pasākuma plāna darbības izpildi, ja pastāv tam būtisks pamats. Tas sekmētu veiksmīgu Tiesiskās aizsardzības procesa realizēšanu, jo jebkuru, arī mazāk būtisku tiesiskās aizsardzības procesa pasākuma plāna grozījumu saskaņošana ar kreditoriem var apdraudēt tā sekmīgu pabeigšanu. Var paredzēt kreditoru tiesības administratoru lēmumus pārsūdzēt tiesā, taču tam nevajadzētu

apturēt Tiesiskās aizsardzības procesa turpināšanu ar pieņemtajiem grozījumiem, kas būtu atceļami tikai, ja tiesa pēc kreditora sūdzības atzīst administratora lēmumu par Tiesiskās aizsardzības procesa pasākuma plānu grozīšanu par nepamatotu.

4. „Maksātnespējas likuma” tiesiskais regulējums attiecībā uz fizisko personu maksātnespēju ir atzīstams par neefektīvu, jo tajā ietvertie nosacījumi par fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksām vairumā gadījumu izslēdz fiziskajai personai lietderīgu maksātnespējas procesa piemērošanu praksē. Turklāt fiziskajai personai, lai realizētu procesu, nepieciešama kvalificēta juridiska palīdzība, kas personām, kuras tieši atbilst maksātnespējas pazīmēm visticamāk nebūs pieejama. Risinājums varētu būt likumdevēja lēmums finansēt fizisko personu maksātnespējas procesu pilnībā vai daļēji no valsts līdzekļiem, piemēram, ar nosacījumu, ka daļu līdzekļu persona atmaksās noteiktā laika periodā pēc maksātnespējas procesa sekmīgas pabeigšanas. Maksātnespējas aģentūrai bez samaksas būtu jānodrošina kompetentu konsultantu pieejamība fiziskajām personām jebkura maksātnespējas procesa stadijā un pirms tā uzsākšanas.

5. „Maksātnespējas likums” būtiski nepapildina nepietiekamo pastāvošo tiesisko pamatu maksātnespējas procesa dalībniekiem risināt situācijas ar nepamatotiem kreditoru prasījumiem, kuru rezultātā tiek nelabvēlīgi ietekmēts maksātnespējas process. Likumā būtu jāietver efektīvs mehānisms, kā kreditori - katrs individuāli un to kopums, varētu tikt pasargāti no nepamatotiem kreditoru prasījumiem, kuriem nav faktiskā un tiesiska pamata.

Annotation

At 1 January 2008 the new “Insolvency law” of Latvian republic came into force. The main target of new law is to develop a balance between debtor and creditors favors and stimulate renewal of solvency that was a problematic object with old insolvency process regulations. This works theme is “Insolvency process features in new Insolvency law” and it is very actual topic because new Insolvency law establish a number of new legal provisions in Latvian legislation. Those novelties where already ground for contentions when this law was only a draft plan.

Wherewith that Insolvency law rules are already applied in practice author gives the quite extensive insight and own opinion how the Insolvency law regulations are functioning. Author comes to a conclusion that the physical person insolvency regulation are not effective and must be improved to give a more usable and available resource for physical persons to renew their solvency in case of a serous lack of funds. Nevertheless from author’s point of view the Insolvency law with legal protection process regulations gives an essential and worthwhile instrument for juridical entity enterprises during temporary insolvency conditions to renew solvency and capability to meet their obligations. That is also proved by facts because first couple legal protection processes are engaged, however those processes show that this is not a simple task and entailed for serious situations, naturally there is no earlier jurisprudence and research literature for that kind of court cases, just few legal articles.

Author reviews and highlights Insolvency law complemented list of insolvency indications that is essential betterment because it reduces potentiality to use insolvency process for collection of debts instead of using lawful measures that are tailored to this purpose and also turns down the possibility of ungrounded claims of insolvency just to prejudice the debtor.

To sum up this works conclusions it is obvious that the new Insolvency law establishes more effective insolvency process regulations that they where before and the innovations made by this law believably will have a positive impact on entrepreneurship environment.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS

Literatūra

1. Kronberga G. Maksātnespēja nebūs bankrots. *Latvijas Vēstnesis* 2006., nr. 148
2. Maksātnespējas likums risinās bagātāko Latvijas parādnieku problēmas . <http://www.financenet.lv/zinas/latvija/article.php?id=169956> (aplūkots 2007. 15. novembrī)
3. Mihaļska D., Apsītis U.: Maksātnespējas procesa pilnveidotais saturs. *Jurista Vārds* 2007., nr. 46 (499)
4. Rasa A. Fizisko personu maksātnespēja – līdzeklis finansiālās grūtībās nonākušiem nekustamo īpašumu attīstītājiem. http://www.z-l.lv/index.php/publication/show/pub_id/3/id/11 (aplūkots 2008. 18. aprīlī)
5. Saleniece D. Fiziskās personas maksātnespējas process. „*Dienas Bizness*” pielikums „*Saldo*”, 2006. aprīlis
6. Sedliņa I. Maksātnespēju izmanto parādu piedziņai. *Latvijas Vēstnesis* 2004., nr. 34
7. Sokolova L. Kā izmantot jauno Maksātnespējas likumu? <http://www.lg-c.lv/lat/news/cat/9/2007-11-22> (aplūkots 2008. 18. aprīlī)
8. Zandere I. Sargās, lai spētu atgūties. <http://www.db.lv/Default2.aspx?ArticleID=df081736-04ec-470a-b2b5-d6f1b5e727e6> (aplūkots 2008. 18. martā)
9. Deakin Simon, Armour John. Norms in private insolvency procedures. ESRC Centre for Business Reserch, University of Cambridge. Working Paper No. 173, 2000 september
10. Guide to bankruptcy. The insolvency service. 2007 <http://www.insolvency.gov.uk/guidanceleaflets/guidetobankruptcy/guidetobankruptcy.htm>. (aplūkots 2008. 2. martā)
11. Julian R., Kjell G., Walter N.. Comparison of US, UK, and German insolvency codes. (Special Issue: European Corporate Finance), 1996.
12. Varul Paul. Insolvency & Restructuring – Estonia. Supreme Court Explains Recovery Provisions in Bankruptcy Act <http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Detail.aspx?g=44ccc5b6-5dcc-4a0d-bbb3-c8d453dc3808&l=6HH6TPL> (aplūkots 2008. 31. martā)
13. Gessner V., Rhode B., Strate G., Ziegert K. A.. Die Praxis der Konkursabwicklung in der Bundesrepublik Deutschland, Bundesanzeiger Verlagsges.mbH., Koln, 1978

Normatīvie akti

1. Eiropas Padomes 2000.gada 29.maija regula Nr.1346/2000
2. Civillikums: LR Likums. *Nav publicēts*
3. Civilprocesa likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis* 2007., nr. 188
4. Maksātnespējas likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis* 2007., nr. 188
5. Krimināllikums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis* 1998., nr.199/200
6. Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju: LR likums. *Latvijas Vēstnesis* 1996., nr. 165 (650) (*Zaudējis spēku ar 01.01.2008.*)

Tiesu prakse

1. Satversmes tiesas spriedums, 2006. 23. februāra, lietā Nr. 2005-22-01
2. Tiesu informācijas sistēma. <http://court.jm.gov.lv/statresult/html/index.html>. (apskatīts 2008.16 martā)

Apliecinu, ka bakalaura darbu esmu uzrakstījis patstāvīgi, izmantojot darbā norādītos avotus, un darbs nav plagiāts.

/Atis Mertens/

Bakalaura darbs aizstāvēts:

Bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēde

2008.gada ____ . _____

un novērtēts ar atzīmi _____

Komisijas priekšsēdētājs _____